

Poliisiin ajoneuvolla kohdistuneet murhan yritykset oikeuskäytännössä

Joni Pajari

09/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Joni Pajari	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Poliisiin ajoneuvolla kohdistuneet murhan yritykset oikeuskäytännössä	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Pauliina Potila	Oikeustieteellinen tutkimus
<p>Tiivistelmä</p> <p>Poliisiin kohdistuu vuosittain useita tilanteita, joissa poliisimies on ollut konkreettisessa vaarassa jäädä ajoneuvon alle, joko ratsiassa tai pysäytystilanteessa.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia sitä, mitkä seikat ovat vaikuttaneet asian ratkaisemiseen oikeudenkäynnissä. Ymmärtämällä mitkä seikat vaikuttavat asian ratkaisemisessa, hyödyttävät sekä esitutinnan suorittamista, että epäiltyjen tekijöiden syyttämistä oikeudenkäynnissä. Menetelmänä on käytetty lainopillista tutkimusta.</p> <p>Työssä on tutkittu hovioikeuden ja käräjäoikeuden tuomioita, jotka koskevat tapauksia, joissa henkilöä on syytetty poliisiin kohdistuneesta murhan yrityksestä ajoneuvon ollessa tekovälineenä. Näitä tapauksia on verrattu keskenään ja selvitetty, mitkä seikat vaikuttivat asian ratkaisemiseen oikeudenkäynnissä.</p> <p>Jokaisen tapauksen ollessa oma yksittäistapauksensa on asian ratkaisemiseen vaikuttanut sekä epäillyn tekijän motiivi tilanteessa, että tekoajan olosuhteet. Etenkin teon yllättävyys sekä näkyvyyteen ja etäisyyteen liittyvät seikat ovat olleet avainasemassa ratkaisun kannalta. Esitutkinnassa tulisikin selvittää mahdollisimman tarkasti tekijän motiivi kuulusteluissa ja olosuhteisiin liittyvät seikat kattavasti kuulustelujen, rekonstruktion ja valokuvien avulla.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
53	
Avainsanat	
Poliisiin kohdistunut murhan yritys, piikkimatto, pakkopysäytys, pysäytystilanne, virkamielen väkivaltainen vastustaminen	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TUTKIMUSASETELMA	5
2.1 Tutkimusmenetelmä	5
2.3 Aiheen rajaus	6
2.4 Aikaisempi tutkimus aiheesta.....	6
3 TAHALLISUUS	7
4 YRITYSOPPI	8
5 RIKOSKONKURRENSSI	10
6 VAIHTOEHTOISET SYYTEET JA SYYTESIDONNAISUUS	11
7 TAPPO JA MURHA.....	12
7.1 Tapo ja tapon yritys	12
7.2 Murha ja murhan yritys	12
7.3 Murhan tunnusmerkistön muutokset Suomen rikosoikeudessa	13
7.4 Murhan kvalifointiperusteet	14
7.5 Tappamalla virkamies	15
7.6 Kokonaisuutena arvostellen törkeä	15
8 PAHOINPITELYRIKOKSET	16
9 VIRKAMIEHEN VÄKIVALTAINEN VASTUSTAMINEN.....	17
10 OIKEUSKÄYTÄNTÖ	18
10.1 Vaasan HO 20.11.2008 / Mustasaaren KO 12.5.2008	18
10.2 KKO 2010/19 (Raaseporin KO, Turun HO)	22
10.3 Turun HO 31.8.2010 / Raaseporin KO 16.6.2009.....	25
10.4 Vaasan HO 18.6.2014 / Keski-Suomen KO 24.9.2013	29
10.5 Helsingin HO 21.3.2014 / Helsingin KO 28.6.2013	32
10.6 Turun HO 29.06.2015 / Pirkanmaan KO 24.6.2014	36
10.7 Turun HO 28.2.2017 / Länsi-Uudenmaan KO 23.9.2016	40
10.8 Rovaniemen HO 27.3.2018 / Kemi-Tornion KO 26.1.2017	43
11 ANALYYSI.....	46
12 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	47

13 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	50
14 LOPUKSI.....	50
LÄHTEET	52
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Poliisiin kohdistuu vuosittain useita tilanteita, joissa poliisimies on ollut konkreettisessa vaarassa jäädä ajoneuvon alle. Usein tilanteet liittyvät ratsiaan, jonka läpi ajoneuvon kuljettaja ajaa kovaa vauhtia kiinnijoutumisen välttääkseen. Yleisiä ovat myös tilanteet, joissa poliisimies on ollut laittamassa tielle piikkimattoa tarkoituksenaan pysäyttää jo pakeneva ajoneuvo. Aihe on tärkeä ja myös ajankohtainen, koska viime vuoden sisälläkin oli useita tapauksia, joissa poliisi on ollut vaarassa joutua yliajetuksi¹. Yksi poliisi on myös saanut surmansa vuonna 2007, jäämällä juuri pakenevan ajoneuvon alle². Näistä tapauksista on myös uutisoitu paljon ja uskon, että ainakin osassa ihmisiä herättää ihmetystä se, miksi syytteet murhien yrityksistä eivät ole menestyneet oikeudessa, vaikka on vaikuttanut siltä, että ajoneuvon kuljettaja on yrittänyt tahallaan ajaa virkatehtävänsä suorittavan poliisin päälle.

Useimmiten rikosnimike kyseisissä tapauksissa on ollut murhan yritys sekä esitutkinnan aikana, että oikeudenkäynnissä. Toissijainen syyte on usein ollut törkeän pahoinpitelyn yritys.³ Uskon kuitenkin, että on myös paljon tapauksia, joissa murhan yritystä ei ole lähdetty ajamaan oikeudessa, vaan rikosnimike on ollut esimerkiksi virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Syytteet murhan yrityksistä ovat kuitenkin kaatuneet joko käräjäoikeudessa tai viimeistään hovioikeudessa. Kaksi tapausta on myös edennyt korkeimpaan oikeuteen asti. Opinnäytetyössäni käyn läpi hovioikeuden tuomioita, sekä niihin liittyviä käräjäoikeuden tuomioita. Lisäksi käyn läpi uusimman korkeimman oikeuden tuomion. Yritän löytää yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niistä seikoista, jotka vaikuttivat oikeudenkäyntiin ja sen lopputulokseen.

Kaikissa näissä oikeustapauksissa poliisi onkin ollut tavalla tai toisella valvomassa liikennettä, joka onkin poliisin yksi tehtäväalue. Poliisin oikeus valvoa liikennettä tulee tieliikennelaista⁴ sekä poliisilain 1 luvun 1§:stä⁵, jossa määritellään poliisin tehtävät.

¹ ks. esim. <https://www.satakunnankansa.fi/a/9d398978-2e96-4229-adc3-3ac1c26fb6d1>

² Vaasan HO 12.2009: R 08/1096

³ ks. esim. tapaus Turun HO 28.02.2017: R16/1848 ja Länsi-Uudenmaan KO 23.09.2016: R 16/1451

⁴ Tieliikennelaki 729/2018

⁵ Poliisilaki 872/2011

Poliisin keinovalikoimasta, mitä tulee ajoneuvon pysäyttämiseen, on säädetty Sisäministeriön asetuksessa poliisin kulkuneuvon pysäyttämiseen käytetyistä merkeistä ja menetelmistä.⁶ Tämän asetuksen 2 luvun 7§:ssä määritellään kulkuneuvon pysäyttämässä käytettäviä merkkejä. Poliisimiehen antamien merkkien ja määräysten tulee olla selvästi havaittavia, ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Pysäytysmerkki tai -määräys voidaan antaa suullisesti, käsimerkein, valomerkein tai muutoin yleisesti tunnistettavin merkein. Merkki tulee antaa siten, että kohteena olevan kulkuneuvon kuljettajalla on mahdollisuus tunnistaa merkin antaja poliisimieheksi. Jos ajoneuvon kuljettaja ei kuitenkaan noudata poliisin antamaa pysäytysmerkkiä vaan jatkaa ajoaan, niin poliisi voi suorittaa ajoneuvon pakkopysäyttämisen. Asetuksen 2 luvun 8§:ssä säädetään voimakeinojen käyttämisestä kulkuneuvon pysäyttämisessä. Ajoneuvon pakkopysäyttämässä saa käyttää 2 luvun 9-14§ mukaisia voimakeinoja, joita ovat: edellä ajaminen, este, kiilaaminen, kiinniajaminen, kulkuneuvolla uhkaaminen, piikkimatto ja sulku.

Työni sisältää myös rikosoikeuden yleisiä periaatteita, sekä tapon että murhan tunnusmerkistöä, niiltä osin, kun ne liittyvät opinnäytetyöhöni. Lisäksi työni sisältää pahoinpitelyn, törkeän pahoinpitelyn ja niiden yrityksen tunnusmerkistöä sekä virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tunnusmerkistöä, niiden liittyen oleellisesti työssäni tuleviin oikeustapauksiin.

Aion lähestyä aihetta seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Mitkä seikat vaikuttavat asian ratkaisemiseen oikeudenkäynnissä?
2. Mitä esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä tulisi huomioida tutkittaessa epäiltyä murhan yritystä ja syytettäessä epäiltyä tekijää?

Tulen vastaamaan näihin kysymyksiin opinnäytetyön lopussa.

⁶ Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on oikeustieteellinen tutkimus, jossa käsitellään lainsäädäntöä ja sen tulkittamista. Oikeustieteen tutkimusalat voidaan jakaa osa-alueisiin, joita ovat lainoppi, oikeushistoria, oikeussosiologia, ja vertaileva oikeustiede.⁷ Tutkimusongelman ja lähestymistavan kannalta kirjoittajan on hyödyllistä asemoida oma työnsä jollekin tai mahdollisesti useammallekin oikeustieteiden osa-alueelle.⁸ Tulen työssäni vertailemaan tuomioistuinten ratkaisuja ja tulkintakannanottoja tapauksiin, joissa syytteen mukaan poliisi on yritetty murhata käyttämällä ajoneuvoa tekovälineenä. Näin ollen työni tutkimusmenetelmäksi valikoitu lainoppi, eli oikeusdogmatiikka. Työssäni on mukana myös historiallinen jakso murhasta ja sen yrityksestä. Monessa lainopillisessa tutkimuksessa onkin standardinmukaisesti mukana myös historiallisia jaksoja⁹. Nykyaikainen oikeustiede ei kuitenkaan ole lainopin aputiede vaan oma itsenäinen tutkimusalansa, joka voidaan sijoittaa lainopin ja historiantieteen väli- maastoon¹⁰.

Päämenetelmäni eli oikeusdogmatiikka rakentuu voimassa olevien oikeuslähteiden varaan. Oikeuslähteiksi kutsutaan lähteitä, jotka pitävät sisällään tietoa oikeuden sisällöstä. Lait ja muut säädökset ovat tärkein oikeuslähde oikeusdogmatiikan näkökulmasta.¹¹ Oikeuslähteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään niiden velvoittavuuden mukaan. Ensimmäisenä ryhmänä ovat vahvasti velvoittavat oikeuslähteet, joita ovat laki ja maan tapa. Toisena ryhmänä ovat heikosti velvoittavat oikeuslähteet, joita ovat lainsäätäjän tarkoitus sekä tuomioistuin ratkaisut. Viimeinen ryhmä on sallitut oikeuslähteet, joiksi luetaan oikeustiede sekä oikeushistorialliset, oikeusvertailevat ja reaaliset argumentit sekä arvot ja arvostukset.¹² Lainoppi onkin keskeiseltä osaltaan oikeusjärjestykseen kuuluvien sääntöjen tutkimista ja niiden sisällön selvittämiseen tähtäävää toimintaa, eli tulkittamista.¹³

⁷ Husa, 2008, s.19

⁸ Husa, 2008. s.20

⁹ eml. s.23

¹⁰ eml. s.23

¹¹ eml. s.32

¹² eml. s.33

¹³ eml. s.20

2.3 Aiheen rajaus

Olen rajannut opinnäytetyöni ulkopuolelle kaikki muut poliisin kohdistuneet murhan yritykset, joissa tekoväline on ollut jokin muu, kuin ajoneuvo. Olen myös rajannut ulkopuolelle ne tapaukset, jotka eivät ole edenneet käräjäoikeutta pidemmälle sekä tapaukset, joita syyttäjä ei ole lähtenyt ajamaan oikeudessa murhan yrityksinä.

Työtäni varten olen tilannut syyskuussa 2019 jokaisesta Suomen viidestä hovioikeudesta tuomiot, jotka koskevat tapauksia, joissa henkilöä on syytetty poliisiin kohdistuneesta murhan yrityksestä ajoneuvon ollessa tekovälineenä. Kaikista muista hovioikeuksista, paitsi Itä-Suomen hovioikeudesta, löytyi aiheeseen sopiva tapaus. Opinnäytetyöni ulkopuolelle jäävätkin siis tapaukset, jotka ovat olleet hovioikeudessa vireillä syyskuun 2019 jälkeen. On myös mahdollista, että hovioikeuksien kirjaamoissa on jäänyt joitakin tapauksia huomaamatta.

2.4 Aikaisempi tutkimus aiheesta

Aikaisempaa tutkimusta poliisiin kohdistetusta väkivallasta on tehty jonkin verran. Esimerkiksi Henri Rikander on tehnyt vuonna 2019 väitöskirjan poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivallasta. Rikander kirjoittaa väitöskirjassaan, että ”Suomessa vuodesta 1999 alkaen kirjatut poliisiin kohdistuneet väkivallan teot (833 kpl) ovat kaksinkertaistuneet vuoteen 2016 verrattuna (1 699 kpl)”¹⁴. Samanlaista ilmiötä on Rikanderin mukaan havaittu myös Ruotsissa, Hollannissa ja Belgiassa.¹⁵

Poliisien kuolemia virkatehtävissä ja niiden syitä on tutkittu Sjöström Ralf-Erikin In memoriam 1917-2007 - Virantoimituksessa surmatut poliisit kirjassa. Suomessa on vuosien 1917 – 2007 aika kuollut 130 virantoimituksessa ollutta poliisia¹⁶. Sjöströmin tutkimuksen mukaan liikenteenvalvonnassa on kuollut kahdeksan poliisia vuosina 1917-2007. Näistä kahdeksasta kuusi on saanut surmansa vuoden 1965 jälkeen. Näin ollen 25 prosenttia niistä 22 poliisista, jotka ovat menehtyneet vuoden 1965 jälkeen, on menehtynyt liikenteenvalvonnassa. Tavallisesti tapahtumien kulku on ollut se, että poliisin pysähtymiskäskyä noudattamatta jättänyt ajoneuvo on tönäissyt poliisia tai ajanut poliisin yli.¹⁷ Sjöström on kirjoittanut,

¹⁴ Rikander ym. 2018, viitattu teoksessa Rikander, 2019, s.101

¹⁵ eml. s.101

¹⁶ Sjöström, 2008, s.178

¹⁷ eml. s.178

että voidaankin vain kuvitella, montako kertaa poliisi on ollut lähellä saada surmansa liikenteenvalvontatehtävissä, mutta selvinnyt viime tingassa tai lievemmin vammoin¹⁸. Tästä ei valitettavasti ole saatavilla tilastoa.

3 TAHALLISUUS

Opinnäytetyössäni myöhemmin tulevissa oikeustapauksissa on syyttäjän ensisijaisesti ajama syyte ollut murhan yritys ja toissijainen syyte usein ollut törkeän pahoinpitelyn yritys. Molempien rikokset vaatiessa tekijältä tahallisuutta, käsittelen tässä luvussa tahallisuutta sekä seuraustahallisuuden, että olosuhdetahallisuuden osalta. Peittämisperiaatteen mukaan tekijän tahallisuuden onkin katettava koko teko eli teonhetkiset olosuhteet ja teon seuraukset.¹⁹

Rikoslain 3 luvun 6§:n mukaan²⁰ tekijä on toiminut tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa teon tunnusmerkistössä edellytetyn seurauksen. Peittämisperiaatteen mukaan tahallisuuden on katettava koko oikeudenvastainen teko eli teonhetkiset olosuhteet ja teon seuraukset²¹. Seurausten ja olosuhteiden erottaminen merkitsee, että tahallisuus jaetaan kolmeen tahallisuuden asteeseen seurausrikoksissa, joita ovat esimerkiksi tappo ja murha, sekä niiden yritykset²². Tahallisuuden kolme astetta ovat tarkoitustahallisuus, varmuustahallisuus ja todennäköisyystahallisuus.

Tarkoitustahallisuudessa tekijän tarkoituksena on saada aikaan tunnusmerkistössä mainittu seuraus. Tekijä toimii toisin sanoen tietyissä tarkoituksessa ja tavoittelee tiettyä päämäärää. Tekijän mieltämälle todennäköisyydelle annetaan vähän merkitystä. Jos tekijän tarkoituksena on tappaa uhrinsa, tahallisuutta ei poista se, että tekijä mieltää onnistumisen mahdollisuuden huonoksi.²³ Varmuustahallisuudessa tekijä on menetellyt tahallaan ja pitänyt seurauksen toteutumista varmana. Todennäköisyystahallisuudella tekijä on pitänyt seurausta varsin todennäköisenä, mutta ei miellä sen syntymistä varmaksi. Eli teko ei ole tahallinen, jollei tekijä pidä seurausta varsin todennäköisenä. Todennäköisyystahallisuus on alin tahallisuuden aste ja jos seurauksen syntymisen objektiivinen todennäköisyys jää alle 50 prosenttiin, todennäköisyystahallisuus ei täyty.²⁴

¹⁸ Sjöström, 2008, s.179

¹⁹ Tapani Tolvanen, 2013, s.198

²⁰ Rikoslaki 39/1889

²¹ Tapani ym. 2019, s.265

²² Tapani ym. 2019, s.264

²³ eml. s.265,266

²⁴ Tapani ym. 2019, s.276,278

Rikoslain tahallisuussäännöksen koskiessa ainoastaan seuraustahallisuutta, tekijän vastuuseen asettaminen edellyttää monissa rikossäännöksissä sitä, että tekijän tahallisuus kattaa tunnusmerkistössä mainitut olosuhteet tai muut rikosoikeudellisen vastuun perustavat seikat.²⁵ Näin ollen oikeuden punnittavaksi tulee myös olosuhdetahallisuus. Myöhemmin tulevissa oikeustapauksissa oikeus on joutunut ottamaan kantaa olosuhdetahallisuuteen useasti, varsinkin tapahtuma-ajan olosuhteiden osalta. Tapauksissa on ollut punnintaa sen suhteen, mitä tekijä on vallitsevien olosuhteiden perusteella pitänyt tai mitä tämän olisi pitänyt pitää todennäköisimpänä vaihtoehtona, joko poliisin alle ajoneuvon alle jäämistä vai tämän väistymistä pois ajoneuvon edestä. Tällaisia olosuhdetekijöitä ovat olleet esimerkiksi tien valaistus ja etäisyys poliisiin²⁶. Oikeuden punnittavaksi voi tulla myös esimerkiksi se, onko tekijä vastustaessaan väkivaltaisesti virkamiestä tiennyt tämän olevan virkamies suorittamassa virkatehtäväänsä. Jos tekijä ei ole olosuhteiden perusteella voinut olettaa kyseessä olevan virkamies, silloin tekijä ei ole voinut myöskään syyllistyä virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen. Kyseinen tilanne voisi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun siviiliasuinen poliisi suorittaa kiinnioton, eikä ilmoita kiinnioton kohteelle olevansa poliisi.

4 YRITYSOPPI

Murhan yrityksen ollessa kyseessä on tärkeää ymmärtää se, mitä pidetään rikoslain mukaisena yrityksenä. Tässä luvussa käyn läpi yritysoppia siltä osin, kun se liittyy opinnäytetyöhöni.

Rikoksen yrityksestä säädetään rikoslain 5 luvun 1§:ssä.

Rikoksen yrityksestä rangaistaan vain, jos yritys on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi.

Teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä.

Kaikkien rikosten yritys ei ole rangaistavaa. Rikoslain 5 luvun 1§:n mukaisesti rikoksen yrityksestä rangaistaan vain, jos rikos on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi. Näin ollen tuottamukselliset rikokset, kuten esimerkiksi kuolemantuottamus, ei ole yrityksenä rangaistava.

²⁵ Tapani, Tolvanen, 2013, s.219

²⁶ ks. esim. tapaus KKO 2010/19

Kaikki tekoricoksetkaan eivät suinkaan ole yrityksenä rangaistavia. Esimerkiksi vahingon-
teko vaatii teon täyttymisen, eli vahingon syntymisen.

Milloin sitten kyse on täytetystä rikoksesta ja milloin rikoksen yrityksestä? Täytetty rikos on
kyseessä silloin, kun rikoksen kaikki edellytykset ovat täyttyneet. Täytetty rikos on kuiten-
kin erotettava päättyneestä teosta. Henkilö, joka on päättänyt tappaa toisen esimerkiksi au-
tolla päin ajamalla, on päättänyt teon silloin, kun uhri on jäänyt auton alle. Rikos on kuiten-
kin täyttynyt vasta, kun uhri on kuollut auton alle jäämiseen takia tekijän tarkoittamalla ta-
valla.²⁷ Rikoksen yrityksen alkupiste kytkeytyy siis sekä teon päättymispisteeseen, että ri-
koksen täyttymispisteeseen. Yrityksessä tunnusmerkistön mukainen teko on päättynyt,
mutta rikos ei ole jostakin syystä täyttynyt. Tekijä on siis toteuttanut aikomansa teon ja siten
saavuttanut teon päättymispisteen, mutta rikos ei kuitenkaan koskaan saavuta täyttymispis-
tettä.²⁸

Rikoksen yrityksen rangaistavuus edellyttääkin konkreettista vaaraa rikoksen täyttymisestä.
Vaikka rikoslain 5 luvun 1§:ssa puhutaankin vain rikoksen täyttymisen vaarasta, niin lain
esitöissä todetaan yksiselitteisesti, että vaara viittaa nimenomaan konkreettiseen vaaraan.²⁹
Konkreettista vaaraa arvioidaan kahden vaatimuksen mukaan. Ensimmäiseksi pitää arvioida
se, oliko tekohetkellä vaara rikoksen täyttymisestä (ex ante). Lisäksi tulisi arvioida oliko
jälkikäteen ajateltuna vaaraa rikoksen täyttymisestä (ex poste). Esimerkkinä voitaisiin aja-
tella tilannetta, jossa A olisi yrittänyt tappaa poliisimies B:n ajamalla tätä päin autolla ja näin
halunneen aiheuttaa B:n kuoleman. A olisi nähnyt B:n seisomassa autotien varrella, mutta ei
ollut tietoinen tilanteesta siitä, että B oli täysin turvassa betonisten esteiden takana, joiden
läpi ei pysty ajamaan ja jotka ovat tarpeeksi vahvoja kestääkseen törmäyksen. Näin ollen
tekohetkellä (ex ante) vaara rikoksen täyttymisestä on ollut, mutta jälkikäteen objektiivisesti
tarkasteltuna (ex poste) todellista vaaraa ei ollut. Näin ollen tapauksesta ei aiheutunut konk-
reettista vaaraa B:lle. Tässä tilanteessa murhan yritys siis sulkeutuisi pois, koska konkreetti-
nen vaara rikoksen täyttymisestä ei toteudu. Tällaista yritystä on tapana kutsua kelvotto-
maksiksi yritykseksi. Vaikka täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty, niin on mahdotonta, että te-
osta olisi aiheutunut haluttu seuraus, koska ajoneuvo ei olisi missään tilanteessa voinut osua
B:hen.

Yritystä koskevassa pykälässä säädetään myös, että rikoksen yrityksestä rangaistaan silloin,
kun vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä. Rikoslain 5 luvun 2§:n
mukaan yrityksestä ei myöskään rangaista, jos tekijä on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen

²⁷ Boucht & Frände, 2019, s.144

²⁸ eml. s.144

²⁹ Tapani, 2010, s.73

täyttämisestä tai muutoin estänyt tunnusmerkistössä tarkoitetun seurauksen syntymisen. Yrityksestä voi luopua niin kauan kuin täytäntöönpanotoimi on kesken. Kun tekijä on tehnyt kaiken sen, mikä on tarpeen tunnusmerkistön mukaisen seurauksen syntymiseksi, hän ei voi enää luopua yrityksestä.³⁰ Esimerkkinä tästä voidaan pitää tapausta, jossa tekijä on aluksi aikonut ajaa poliisin päälle, mutta päättänyt kuitenkin väistää viime hetkellä, sekä myös onnistunut siinä. Tällöin tapahtunut ei olisi murhan tai törkeän pahoinpitelyn yritys. Rikosnimike, joka tulisi todennäköisesti kyseeseen tällaisessa tapauksessa olisi virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.

Myös estämällä seurauksen syntymisen tekijä voi vapautua rangaistusvastuusta. Tätä kutsutaan tehokkaaksi katumiseksi.³¹ Tehokas katuminen on kuitenkin mahdollista vain sellaisissa rikoksissa, jotka edellyttävät erillisen seurauksen syntymistä³².

5 RIKOSKONKURRENSSI

Opinnäytetyöni oikeustapauksissa tulee olemaan useita tapauksia, joissa tekijän toiminta on täyttänyt useamman, kuin yhden rikoksen tunnusmerkistön. Oikeus on silloin joutunut ottamaan kantaa siihen, muodostavatko nämä yksittäiset teot sellaisen kokonaisuuden, että kyse on ollut vain yhdestä rikoksesta³³. Tätä kutsutaan rikoskonkurrenssiksi, eli rikosten yhtymiseksi.

Rikoskonkurrenssi voidaan jakaa lainkonkurrenssiin eli siihen, onko tekijän katsottava rikokseen useampaa kuin yhtä rikossäännöstä ja rikosten yksiköintiin eli siihen, onko samaa rikossäännöstä rikottu useamman kuin yhden kerran.³⁴

Lainkonkurrenssissa rikostyyppi voi sisältyä kokonaan toisen rikostyyppin alaisuuteen. Jos teosta on lainsäädössä lievä, perusmuotoinen ja törkeä tekemuoto, niin lievä tekemuoto väistyy aina perusmuotoisen teon täytyessä ja ne molemmat taas väistyvät törkeän tekemuodon täytyessä.³⁵ Tämä tulee kyseeseen esimerkiksi pahoinpitelyssä, josta on säädetty lievä, perusmuotoinen ja törkeä tekemuoto.

Lievän pahoinpitelyn on lainkonkurrenssissa katsottu sisältyvän virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, josta ei näin ollen tuomita erikseen. Jos taas vastustamisessa käytetty

³⁰ Tolvanen ym. 2019, s.481

³¹ Tolvanen ym. 2019, s.481

³² eml. s.485

³³ Rantaeskola 2019, s.96

³⁴ eml. s.95

³⁵ eml. s.96

pahoinpitely arvioidaan perusmuotoiseksi tai törkeäksi, niin tekijä myös tuomitaan erikseen kyseisestä teosta.³⁶ Laittoman uhkauksen taas ei katsota sisälly uhkauksen muodossa tehtyyn virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, vaan tekijän syyksi voidaan lukea molemmat teot.³⁷

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen ei taas sisälly murhan yritykseen, vaan tekijä voidaan tuomita niistä molemmista, kuten osassa tämän opinnäytetyön oikeustapauksista on havaittavissa. Tämä johtuu käsittääkseni siitä, että rikosnimikkeiden voidaan nähdä suojelevan eri asioita. Tapossa ja murhassa suojeltava oikeushyvä on ihmisen oikeus elämään. Virkamiehen väkivaltaisessa vastustamisessa taas suojellaan ensisijaisesti valtiovaltaa, joka samalla antaa suojan sekä yksittäisille poliiseille, että myös niille kansalaisille, joiden intressejä poliisi turvaa virkatehtävällään³⁸.

6 VAIHTOEHTOISET SYYTEET JA SYYTESIDONNAISUUS

Myöhemmin esitellyissä oikeustapauksissa syyttäjällä on usein ollut toissijainen eli vaihtoehtoinen syyte. Vaihtoehtoisten syytteiden ja syytesidonnaisuuden kuuluessa olennaisesti yhteen, käsitelen ne molemmat saman otsikon alla. Syyttäjän on haastehakemuksessa kuvailtava syytteenalainen teko tarpeellisilla tiedoilla ja yksilöitävä rikos, johon syyttäjä on katsonut vastaajan ensisijaisesti syyllistyneen³⁹. Tämä johtuu siitä, että yksityiskohtaisen tiedon saaminen syytteestä on myös edellytys vastaajan asianmukaiselle ja kunnolliselle puolustukselle⁴⁰. Lisäksi tuomistuin ei myöskään saa tuomita syytettyä sellaisesta teosta, josta ei ole vaadittu rangaistusta. Tuomioistuin ei tästä huolimatta kuitenkaan ole sidottu rikosnimikkeeseen eikä lainkohtaan, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu. Tätä kutsutaan syytesidonnaisuudeksi.⁴¹ Syyttäjällä on haastehakemuksessa myös oikeus esittää vaihtoehtoinen rangaistusvaatimus sen varalta, ettei tuomioistuin katso vastaajan syyllistyneen siihen rikokseen, josta hänelle on ensisijaisesti vaadittu rangaistusta. Syyttäjän tulisikin esittää vaihtoehtoinen syyte aina silloin, kun teonkuvaus saattaa kattaa myös toisen rikoksen tunnusmerkistön ja kun etukäteen on epävarmaa, kumpaan rikokseen oikeus katsoo vastaajan syyllistyneen.⁴² Ilman vaihtoehtoisia syytteitä onkin riskinä se, ettei vastaajaa tuomita mistään

³⁶ Viljanen ym. 2014, s.87

³⁷ Viljanen ym. 2014, s.87

³⁸ Rikander, 2018, s.10

³⁹ Jokela, 2018 s.339,340

⁴⁰ eml. s.339,340

⁴¹ Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11:3

⁴² Jokela, 2018, s.343

rikoksesta. Syytesidonnaisuudella pyritäänkin syytetyn puolustusmahdollisuuksien turvaamiseen. Syytetyllä on oltava tilaisuus vastata syyttäjän rangaistusvaatimukseen, eikä oikeuden tuomio saa tulla hänelle yllätyksenä.⁴³

7 TAPPO JA MURHA

Käsittelen tässä luvussa tapon ja murhan tunnusmerkistöjä, murhan ollessa tapon törkeämpi tekemuoto. Tulevissa oikeustapauksissa on jouduttu punnitsemaan sen välillä, onko teko täyttänyt murhan yrityksen vai tapon yrityksen tunnusmerkistön, vai onko teko täyttänyt kumpaakaan. Murhan tunnusmerkistö on myös muuttunut useasti vuosien saatossa, joten käsittelen myös näitä muutoksia, niiden ollessa merkittäviä poliisin kannalta.

7.1 Tappo ja tapon yritys

Rikoslain 21 luvun 1§ mukaan tapon tunnusmerkistö on:

Joka tappaa toisen, on tuomittava taposta vankeuteen määrääjäksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

Tappoon syyllistyminen edellyttää tekijältä tahallisuutta ja tunnusmerkistön täyttymisen edellytyksenä on se, että jokin aikaisemmin käsitellyistä tahallisuuden asteista täyttyy. Tapon tunnusmerkistössä ei ole eritelty tapaa millä tappoon voi syyllistyä. Tappoon voi siis syyllistyä millä tahansa menettelyllä, jolla tekijä tappaa toisen.

7.2 Murha ja murhan yritys

Rikoslain 21 luvun 2§ mukaan murhan tunnusmerkistö on:

Jos tappo tehdään

1) Vakaasti harkiten,

2) Eriyisen raa'alla tai julmalla tavalla,

3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai

⁴³ Jokela, 2018, s.751

4) tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava murhasta vankeuteen elinkaudeksi. Yritys on rangaistava.

7.3 Murhan tunnusmerkistön muutokset Suomen rikosoikeudessa

Suomen rikosoikeutta on vuosien saatossa uudistettu useasti. Murhan tunnusmerkistö on kokenut tämän takia myös useita muutoksia vuosien saatossa. Suomen rikoslain alkuperäisessä säädöksessä vuodelta 1889 murhan tunnusmerkistö oli seuraavanlainen:

*Joka, surmaamisen aikomuksessa, vakain tuumin toiselta ottaa hengen, tuomittakoon murhasta kuolemanrangaistukseen taikka kuritushuoneeseen elinkaudeksi ja kansalaisluottamuksensa menettäneeksi.
Yritys on rangaistava.⁴⁴*

Vuonna 1969 lakia uudistettiin ja murhan tunnusmerkistöä täsmennettiin törkeyden arvioimisperusteilla⁴⁵.

Jos toisen surmaaminen tapahtuu vakaasta harkinnasta, omanvoitonpyynnöstä, erityistä raakuutta tai julmuutta osoittaen tai yleistä vaaraa aiheuttavalla tavalla, taikka jos virkamies surmataa hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta tai virkatoimen vuoksi, ja surmaamista on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä erityisen törkeänä, tuomittakoon rikoksenteijä murhasta kuritushuoneeseen elinkaudeksi.⁴⁶

Murhan tunnusmerkistöön 1969 kirjatut törkeyden arvioimisperusteet ovat kuitenkin olleet pikemminkin esimerkkejä, kuin tyhjentävä luettelo perusteista.⁴⁷

⁴⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/18890039001>, 21:1

⁴⁵ Kaipainen, 2016, s.10

⁴⁶ eml. s.10

⁴⁷ HE 94/1993, s.92

Vuonna 1995 rikoslain kokonaisuudistuksessa murha säilyi tapon törkeänä tekemuotona. Aiemmin pikemmin esimerkkeinä olleet törkeyden arviointiperusteet tulivat kuitenkin tyhjentyväksi luetteloksi.⁴⁸ Arviointiperusteista poistettiin kohta ”omanvoitonpyynnöstä” ja joidenkin perusteiden sanamuotoja tarkennettiin.⁴⁹ Lisäksi huomattava kohta uudistuksessa koskee virkamiehen surmaamista. Kun aikaisemmin edellytettiin, että virkamies on ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta virkansa puolesta, niin uudistuksen jälkeen virkamiehen ei tarvitsisi olla tekohetkellä järjestyksenpitotehtävässä, vaan riittäisi se, että teon tarkoitus kohdistuu järjestyksenpitoon.⁵⁰ Tämän uudistuksen myötä murhan tunnusmerkistö muuttui nykyiseen muotoonsa. Vuonna 2002 rikoslain 21 lukua vielä täydennettiin uudella soveltamissäännöksellä, joka tarkensi sitä, keitä virkamies nimityksellä tarkoitetaan.⁵¹

7.4 Murhan kvalifiointiperusteet

Murhassa on jonkun neljästä kvalifiointiperusteesta, eli ankaroittamisperusteesta täytyttävä, jotta tunnusmerkistö täyttyy. Lisäksi rikoksen on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Murhassa pätevät samat tahallisuusasteet, kuin tapossakin. Vain osa murhan kvalifiointiperusteista liittyy suoraan opinnäytetyöhöni, joten käsitellen seuraavaksi vain niitä, jotka voisivat tulla kyseeseen myöhemmin esittelemissäni oikeustapauksissa. Virkamiestä koskeva kvalifiointiperuste ja kokonaisuus törkeys on omana otsikkonaan, niiden ollessa tärkeimmät työni kannalta.

Vakaa harkinta, ilmenee usein teon etukäteissuunnitteluna. Vakaata harkintaa on siis sitä, että tappamista ensin harkitaan ja suunnitellaan perusteellisesti ja sitten surmaaminen pannaan toimeen suunnitelman mukaisesti. Vakaana harkintana ei voi pitää pelkästään sitä, että surmaaminen ilmentää päämääräistä ja johdonmukaista toimintaa.⁵² Vakaa harkinta voisi olla esimerkiksi sitä, että henkilö on päättänyt jo etukäteen lähtiessään ajoneuvolla liikenteeseen tappaa ensimmäisen näkemänsä poliisin ajamalla tämän yli.

Vakavan ja yleisen vaaran aiheuttaminen vaatii kvalifiointiperusteena konkreettisen vakavan yleisen vaaran aiheuttamista. Vakavalla viitataan, sekä vahingon todennäköisyyteen, että laajuuteen.⁵³ Vakavan vaaran aiheuttaminen voisi tulla kyseeseen tekijän yrittäessä ajaa raskaalla ajoneuvolla poliisin yli, joka seisoo väkijoukon keskellä. Tämä aiheuttaisi vakavaa konkreettista vaaraa myös ympärillä oleville ihmisille.

⁴⁸ HE 94/1993, s.93

⁴⁹ eml. s.93

⁵⁰ HE 94/1993, s.93

⁵¹ Matikkala ym, 2014, s.221

⁵² Matikkala ym, 2014, s.211

⁵³ eml. s.218

7.5 Tappamalla virkamies

Murhan tunnusmerkistö on tämän kvalifiointiperusteen suhteen selkeä.

Tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi.

Jos siis virkamies tapetaan, joko hänen ollessaan virkansa työtehtävissä tai tappamisen motiivi liittyy koston virkatoimesta, kvalifiointiperuste täyttyy. Perusteen täyttymisessä tulee huomioida myös se, tiesikö tekijä tai olisiko tämän ainakin pitänyt mieltää kyseessä olevan virkamies. Tämä liittyy myös aiemmin käsittelemääni olosuhdetahallisuuteen.

Virkamies on käsitteenä määritelty rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa:

Virkamiehellä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen.

7.6 Kokonaisuutena arvostellen törkeä

Jotta teko täyttää murhan tunnusmerkistön, on teon oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Jokaisessa tulevassa oikeustapauksessa oikeus on siis joutunut ottamaan kantaa teon törkeyteen. Muistutettava on kuitenkin, että teon pelkkä kokonaisuustörkeys ei riitä tekijän tuomitsemiseen, vaan murhassa on myös täytyttävä ainakin yksi kvalifiointiperuste.⁵⁴ Lain esitöissä vakaata harkintaa on pidetty keskeisimpänä ankaroittamisperusteena, joten ankaroittamisperusteet eivät ole painoarvoltaan yhtäläisiä.⁵⁵ Kokonaistörkeyslausake edellyttääkin siis kokonaisharkintaa, joissa toisiaan vastaan punnitaan törkeyden puolesta ja vastaan

⁵⁴ Matikkala ym. 2014, s.223

⁵⁵ HE 94/1993 vp

puhuvia seikkoja.⁵⁶ Vaikka teossa olisi siis täytynyt murhan tunnusmerkistön kvalifiointiperuste, niin tekoa ei silti voida pitää automaattisesti kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Tästä on esimerkki myöhemmin esittelemässäni oikeustapauksessa.⁵⁷

8 PAHOINPITELYRIKOKSET

Myöhemmin tulevissa oikeustapauksissa syyttäjän toissijainen syyte murhan yritykselle on usein ollut törkeän pahoinpitelyn yritys. Tässä luvussa käsitelen pahoinpitelyn sekä törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistöä ja myös törkeän pahoinpitelyn kvalifiointiperusteita, niiltä osin, jotka liittyvät opinnäytetyöhöni. Aikaisemmin käsittelemäni tahallisuus ja yritysoppi soveltuvat myös pahoinpitelyrikkoksiin.

Perusmuotoisen pahoinpitelyn tunnusmerkistö on rikoslain 21 luvun 5§:n mukaan:

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

Nimensä mukaisesti törkeä pahoinpitely on pahoinpitelyn törkeämpi tekomuoto ja siitä säädetään rikoslain 21 luvun 6§:ssä seuraavasti:

1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

Kuten murhassa, niin myös törkeässä pahoinpitelyssä on kvalifiointiperusteita, joista ainakin yhden tulee täytyä, jotta törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistö täyttyy. Teon tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Ensimmäisessä kvalifiointiperusteessa vaikeaksi ruumiinvammaksi on katsottu oikeuskäytännössä esimerkiksi kasvojen rumentuminen, toi-

⁵⁶ Matikkala ym. 2014. s.224

⁵⁷ ks. tapaus Rovaniemen HO 27.3.2018 / Kemi-Tornion KO 26.1.2017

sen silmän näkökyvyn pysyvä ja oleellinen heikentyminen sekä kuulon kadottaminen toisesta korvasta.⁵⁸ Hengenvaarallisena tilana tarkoitetaan toteutunutta hengenvaarallista tilaa. Ei siis riitä, että teko tehdään hengenvaarallisella tavalla.⁵⁹ Hengenvaarallinen tila voi syntyä esimerkiksi silloin, kun uhrin päälle ajetaan ajoneuvolla.

9 VIRKAMIEHEN VÄKIVALTAINEN VASTUSTAMINEN

Virkamiehen väkivaltaisen vastustaminen on ollut useassa tässä opinnäytetyössä esitellyissä oikeustapauksessa syytteenä, joko kokonaan erillisenä rikosnimikkeenä tai vaihtoehtoisena syytteenä. Muitakin virkamiehen vastustamista koskevia säädöksiä löytyy rikoslain 16 luvusta, kuten virkamiehen vastustaminen ja haitanteko virkamiehelle. Tässä opinnäytetyössä keskityn kuitenkin vain virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen ja sen tunnusmerkistöön.

Virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tunnusmerkistö on rikoslain 16 luvun 1§:n mukaan:

Joka

1) käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa pakottaakseen virkamiehen tekemään tai jättämään tekemättä julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatoimen,

2) muuten käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa sellaisen virkatoimen johdosta sitä suorittavaa virkamiestä vastaan tai

3) käyttää väkivaltaa virkamiestä tai häneen 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevaa henkilöä vastaan kostaakseen sellaisen virkatoimen,
on tuomittava virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

Pykälän tarkoittama tekijän käyttämä väkivalta on samanlaista väkivaltaa, kuin pahoinpitelyrikoksissa. Kyseessä on siis joko ruumiillisen väkivallan tekeminen toiselle, terveyden vahingoittaminen tai toisen saattaminen tiedottomaan tai sitä vastaavaan tilaan. Rangaistavaa

⁵⁸ Matikkala ym. 2014, s.235

⁵⁹ eml. s.235

on myös väkivallalla uhkaaminen. Esimerkkeinä väkivallasta voidaan käyttää tönimistä, lyömistä tai potkimista.⁶⁰ Esimerkkinä uhkauksesta voidaan pitää esimerkiksi lyömisellä tai tarttuvan taudin levittämällä uhkailulla virkatehtävän vuoksi tai sen estämiseksi. Kuten aikaisemmin kirjoitin, niin tekijän on oltava tietoinen siitä, että kyseessä on virkamies tai tämän olisi ainakin pitänyt olla siitä tietoinen.

10 OIKEUSKÄYTÄNTÖ

Hovioikeuksien kirjaamoista löytyi seitsemän hovioikeuden tuomiota aiheesta. Lisäksi hovioikeudet toimittivat myös käräjäoikeuden tuomiot tapauksista. Kaikista muista hovioikeuksista, paitsi Itä-Suomen hovioikeudesta, löytyi ainakin yksi tuomio, jossa syytettiin tekijää poliisiin kohdistuneesta murhan yrityksestä, tekovälineen ollessa ajoneuvo. Esittelen tapausten tapahtumien kulut ensin yleisesti siltä osin, kun ne liittyvät murhan yritykseen, sekä käräjäoikeuden ja hovioikeuden ratkaisun tapauksista. Oikeustapausten lopuksi tarkastelen mahdollisia eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä tuomion perusteluissa. Kaksi tapausta on edennyt korkeimpaan oikeuteen asti, toinen vuodelta 2019 ja toinen vuodelta 1988. Näistä kahdesta tapauksesta esittelen 2019 vuoden tapauksen kulun yleisesti, sekä käräjäoikeuden, hovioikeuden ja lopuksi korkeimman oikeuden tuomion perustelut.

Esittelen oikeustapaukset vanhimmasta uusimpaan tuomion antopäivän perusteella. Koska henkilöiden nimet eivät ole tapausten kannalta oleellisia niin en käytä henkilöiden oikeita nimiä, vaikka tiedot ovatkin julkisia. Henkilöiden niminä käytetään vain sattumanvaraista kirjainta, esimerkiksi A, B tai C. Myös teiden nimet ovat jätetty pois tapauksista, koska ne eivät ole relevantteja tapausten kannalta.

10.1 Vaasan HO 20.11.2008 / Mustasaaren KO 12.5.2008

Syyttäjän rangaistusvaatimus Mustasaaren käräjäoikeudessa.

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta 10.5.2016 tapahtuneesta murhan yrityksestä, virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, rattijuopumuksesta, huumausaineen käyttörikoksesta, kuluneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. Toissijaisena syytteenä murhan yritykselle syyttäjä oli vaatinut A:lle rangaistusta törkeän

⁶⁰ Viljanen ym. 2014, s.77

pahoinpitelyn yrityksestä. A oli yrittänyt ensisijaisen syytteen mukaan tappaa virkatehtävissä olleen poliisimies B:n ajamalla tämän päälle henkilöautolla, kun tämä oli pitämässä pysäytysratsiaa. B oli ollut varustautuneena poliisihaalariin, johon oli kiinnitettynä heijastimet hihoissa ja lahkeissa. Poliisiautossa oli ollut hälytysvalot päälle kytkettynä ja B oli näyttänyt taskulampulla pysähtymismerkkiä saapuvalle ajoneuvolle heiluttamalla käsiään. A ei ollut hidastanut vauhtia ajaessaan ratsiaan ja B oli viimeitingassa ehtinyt hypätä tien sivuun, minkä vuoksi rikos jäi vain yritykseksi. A oli ohittanut ratsian ajamalla pysäytyspaikan ohitse ajolinjan kulkiessa siltä kohdalta missä B seiso i ennen hyppäämistään. Vaara rikoksen täyttymisestä oli ollut suuri koska A oli ajanut vähintään 130 km/h ajonopeudella suoraan kohti tien keskivii valla seisovaa B:tä. Ellei B olisi ehtinyt hypätä sivuun viime hetkellä, olisi A:n kuljettama henkilöautoa suurella todennäköisyydellä törmännyt B:hen, jolloin hänen menehtymisensä olisi ollut törmäyksen varsin todennäköinen seuraus. Olosuhteiden perusteella B:n kuolema olisi A:n myös tämän tietäen ollut törmäyksen todennäköinen seuraus. Teon kohteena oli ollut virkamies hänen ollessaan virkansa puolessa ylläpitämässä järjestyttä ja turvallisuutta ja tekoa oli myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

A:n vastaus syytteisiin

A kiisti syyllistyneensä murhan yritykseen, koska hän ei ollut tahallisesti pyrkinyt tappamaan ketään. Samalla perusteella hän kiisti myös toissijaisen syytteen törkeästä pahoinpitelyn yrityksestä. A myönsi liikenneturvallisuuden vaarantamisen, mutta kiisti törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen. A myönsi muut syytekohtat.

Henkilötodistelu

Sekä asianomistajan, että todistajana olleiden muiden poliisimiesten lausunnot olivat yhte-neväisiä syyttäjän teonkuvauksen kanssa. A:n kertomus kuitenkin poikkesi muiden kertomuksista. A oli kertonut kuljettaneensa henkilöautoa omaa ajokaistaa pitkin hallitusti vauhdin ollessa vähän yli 100 km/h. Henkilöauton ajovalot olivat olleet välillä päällä ja välillä pois päältä, jotta poliisi ei näkisi hänen autoaan niin hyvin. Poliisin ratsiaa lähestyessään A oli kertonut nähneensä kaukaa sekä poliisiauton hälytysvalot päällä, että tiellä seisseen poliisin heiluttamassa taskulamppua. Poliisi ei ollut hänen mukaansa jäämässä auton alle vaan A oli itse tehnyt pienen väistöliikkeen oikealle ja myös hidastanut vauhtiaan. Poliisi oli myös hänen mukaansa väistänyt ajoissa, eikä A näin ollen katsonut, että hän olisi aiheuttanut hengenvaaraa poliisille. A:n kyydissä ollut matkustaja, joka oli myös vastaajan roolissa osaan rikoksista, oli kertonut, että A oli ajanut omalla kaistallaan ja ettei tilanteessa ollut lähellä-kään hengenvaara.

Muu todistelu

Luonnospirros tapahtumapaikasta.

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus oli katsonut, että asianomistajan sekä todistajina olleiden muiden poliiseiden kertomuksen perusteella oli toteennäytetty, että A oli kuljettanut henkilöautoa noin 130 km/h tuntinopeudella poliisin ratsiaan hidastamatta vauhtiaan ja väistämättä tiellä ollutta poliisia. Vain B:n oma reagointi oli estänyt tämän alle jäämisen. Käräjäoikeus katsoi, että A ei ole voinut pitää varmana, että B oli huomannut tämän, tai että tämä ehtisi alta pois. A oli jatkamalla matkaansa samalla ajolinjalla, hidastamatta vauhtia tai väistämättä ainakin suhtautunut välinpitämättömästi seurauksiin menettelystään. A:n oli täytynyt ymmärtää, että hänen kuljettamansa henkilöauto suurella todennäköisyydellä osuisi B:hen, mikäli tämä ei ehtisi hypätä sivuun ja hänen oli myös autonsa ajonopeus huomioon ottaen täytynyt ymmärtää, että B:n kuolema olisi törmäyksen varsin todennäköinen seuraus. Koska teon kohteena oli ollut poliisi hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta, mistä A oli ollut myös tietoinen, sekä olosuhteet muutenkin huomioon ottaen, oli tekoa myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä. Käräjäoikeus katsoi, että murhan yritys oli tullut toteennäytetyksi.

Asian käsittely Vaasan hovioikeudessa

A valitti saamastaan tuomiosta hovioikeuteen ja vaati, että syyte murhan yrityksestä hylätään tai että rangaistusta ainakin alennetaan. A oli valituksessaan kiistänyt yrittäneensä tahallaan tappaa virkatehtävässä olleen poliisin. A:n mukaan hän oli ajanut enintään 100 km/t ja poliisi oli ohitustilanteessa siirtynyt sivuun. Minkäänlaista heittäytymistä poliisin toimesta ei A:n mukaan ollut tapahtunut. A:n mukaan hän oli mieltänyt, että hän pystyy tekemään ohituksen turvallisesta ja että poliisi oli käsittänyt tilanteen väärin. Virallinen syyttäjä vaati, että A:n valitus hylätään. Siltä varalta, että syyte murhan yrityksestä hylätään, oli syyttäjä toistanut käräjäoikeudessa esittämänsä toissijaisen syytteen törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Syyttäjä oli perustellut vaatimustaan sillä, että käräjäoikeuden ratkaisu oli ollut oikea. Lisäksi B:n kertomus tapahtumista oli luotettava. Myös todistajana olleen poliisin kertomus tukee B:n kertomusta. A oli tahallaan yrittänyt tappaa virkatehtävässä olleen B:n. Hovioikeus toimitti asiasta pääkäsittelyn.

Hovioikeuden ratkaisu

Osapuolet kertoivat hovioikeudessa tapahtumista olennaisilta osin samalla tavalla kuin käräjäoikeudessa. Myös todistajien ja A:n kyydissä olleen matkustajan kertomus pysyi olennaisesti samana. Hovioikeus arvioi, etteivät B ja lähimpänä tilanteessa ollut poliisimies olleet voineet tehdä A:n ajolinjasta täysin luotettavia havaintoja. Näin ollen oli mahdollista, että A oli kertomastaan syystä väistänyt tiellä ollutta B:tä. Hovioikeus ei voinut pitää poissuljettuna sitä mahdollisuutta, että A oli kertomallaan tavalla ohjannut auton ajolinjan B:n oikealle puolelle. A kertoi, että hänen käsityksen mukaan vaaraa poliisin joutumisesta hänen autonsa yliajamaksi ei ole ollut. Poliisin antamista pysähtymismerkeistä A oli voinut päätellä, että

poliisi on havainnut hänen kuljettamansa auton lähestymisen. Näistä lähtökohdista tilanteen todennäköisin kehittyminen A:n näkökulmasta oli se, että poliisi siirtyy tarvittaessa turvaan ja A ohjaa tarpeen mukaan autonsa oikealle, missä ajosuunta oli ollut esteetön.

B:n kertomuksen mukaan poliisiautossa oli ollut hälytysvilkut ja ajovalot päälle kytkettyinä. B oli lisäksi seissyt ajovalojen valokeilassa. B:n haalarissa oli ollut heijastusnauhat ja hänen vasemmassa kädessään oli taskulamppu. A:n ja B:n, sekä todistajana toimineen poliisin mukaan näkyvyys tapahtuma-aikaan keväisenä aamuyönä oli hyvä. Hovioikeus katsoi, että A oli voinut tekemiensä havaintojen perusteella seurata tilannetta ja näin hän oli myös mieltänyt mahdollisuuden poliisin väistymiseen.

Nämä seikat huomioon ottaen tarkastellessa tapahtumaa A:n näkökulmasta sekä myös objektiivisesti, ei ole ollut varsin todennäköistä, että hänen ajotavastaan seuraisi B:n yliajo. Hovioikeus katsoi kuitenkin, että A:n ajosta on aiheutunut joka tapauksessa vakavaa vaaraa. Näillä perusteilla hovioikeus hylkäsi syyteen murhan yrityksestä. Samoilla perusteilla hovioikeus myös hylkäsi syyteen törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Hovioikeus tuomitsi A:n törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Hovioikeuden ratkaisu oli yksimielinen.

Ratkaisujen eroavaisuudet

Käräjäoikeus ja hovioikeus ovat arvioineet asianosaisten ja todistajien kertomuksia erillisesti, joka vaikuttanut lopputulokseen. Käräjäoikeus on antanut paljon painoarvoa B:n sekä todistajan kertomuksille ja vain vähän A:n kertomukselle. Hovioikeus taas katsoi, ettei B ja todistaja ole voineet tehdä syytetyn ajolinjasta täysin luotettavia havaintoja ja katsoi myös, että A:n kertomus tapahtumista voi myös pitää paikkansa. Käräjäoikeus katsoi, että A ei voinut pitää varmana sitä, että B huomasi tämän. Hovioikeus taas katsoi, että tapahtuman olosuhteiden perusteella A oli voinut päätellä sen, että B havaitsi tämän. A oli voinut mieltää mahdolliseksi sen, että poliisi väistää tätä tilanteessa eikä näin ollen jaa A:n ohjaaman henkilöauton alle. Näiden seikkojen perusteella hovioikeus katsoi, että A:n toiminnasta puuttuu tahallisuus, eikä tapauksessa ole täyttynyt alinkaan tahallisuuden muoto, eli todennäköisyys-tahallisuus.

Jatkossa jos jokaisen poliisin haalariin saadaan nauhoittava kamera, niin tulisi myös olemaan helpompaa näyttää oikeudessa toteen sen, olivatko paikalla olleet poliisit voineet tehdä luotettavia havaintoja lähestyvistä ajoneuvosta. Mietittäväksi tapauksessa jää se, minkälainen A:n tosiasiallinen kyky tehdä havaintoja on ollut tämän humalatilán takia. Tapauksesta ei selviä se, onko poliisiauton nauhoittava kamera tallentanut A:n ajoa ollenkaan.

10.2 KKO 2010/19 (Raaseporin KO, Turun HO)

Syyttäjän rangaistusvaatimus Raaseporin kärjäoikeudessa

Syyttäjä vaatii A:lle ensisijaisesti rangaistusta 20.8.2007 tehdystä murhan yrityksestä, törkeästä rattijuopumuksesta, virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. Toissijaisena syyteenä murhan yritykseen oli törkeän pahoinpitelyn yritys. A oli yrittänyt ensisijaisen syyteen mukaan tappaa virkatehtävissä olleen poliisimies B:n ajamalla tätä kohti henkilöautolla. A:n tarkoitus oli tilanteessa tappaa B tai tämä oli ainakin ollut välinpitämätön sen suhteen, menehtyykö B vai ei.

Merivartioston siviiliautopartio oli seurannut A:ta rattijuopumusepäilyn takia. Partio ilmoitti asiasta myös poliisille. A:n ajo oli epävarmaa eikä hän pysynyt ajokaistallaan. Tämän lisäksi hän oli myös ajanut jatkuvasti ylinopeutta merivartiostoa pakoon. Poliisipartio oli pystyttänyt pysäytysratsian suoralle ja valaistulle tieosuudelle. Poliisimies B oli seissyt liikenteenohjausliiveissä keskellä A:n ajokaistaa ja näyttänyt punaisella pysäytysvalolla pysähtymismerkkiä. Poliisimies C seisoi B:stä takavasemmalla ja poliisiauto oli sijoitettuna ajovalot kytkettyinä tien varteen. A:n edellä ajanut auto oli pysähtynyt poliisin antamasta pysähtymismerkistä, mutta A oli tahallaan jatkanut ajoaan vähintään 100 km/h tuntinopeudella hidastamatta vauhtia kohti ajokaistalla seissyttä B:tä selvästi yrittäen ajaa tämän päälle. B oli viime hetkellä ehtinyt hypätä tieltä sivuun, minkä vuoksi rikos oli jäänyt vain yritykseksi. Ellei B olisi viime hetkellä ehtinyt hypätä sivuun, olisi A:n kuljettama auto suurella todennäköisyydellä törmännyt B:hen, jolloin B:n menehtyminen olisi ollut törmäyksen varsin todennäköinen seuraus. A oli tiennyt, minkälaiseen vaaraan hän asetti B:n. A:n tarkoitus oli siten ollut tappaa B tai ainakin A oli välinpitämätön B:n menehtymisen suhteen.

A:n vastaus syytteisiin

A kiisti syyteen murhan yrityksestä. A:n kertoman mukaan hänellä ei ole ollut missään tapauksessa tarkoitus tappaa B:tä tai edes vahingoittaa häntä. A kertoi, ettei hän ollut havainnut B:tä.

Kärjäoikeuden tuomio

Kärjäoikeus katsoi A:n kuljettaneen ajoneuvoaan syytekuvauksessa kerrotulla tavalla. A oli tekohetkellä 2,49 promillen humalassa. Vaikka A:n alentunut kyky havainnointiin olisi johdunut humalatilasta niin itsehankittu humaltila ei poista rikosoikeudellista vastuuta, ellei siihen ole olemassa erityistä syytä. Asiassa ei esitetty tällaista syytä. A oli tilanteessa yrittänyt välttää kiinnijäämisen rattijuopumuksesta. A oli koko matkan ajan pyrkinyt pääsemään karkuun merivartioston partiota, joka seurasi häntä. A oli ajon aikana rikkonut useita liikennesääntöjä sekä ajanut ylinopeutta. Kärjäoikeus piti epäuskottavana sitä, etteikö A olisi ha-

vainnut poliisimies B:tä. A ei ollut todistajakertomusten mukaan ainakaan jarruttamalla hiltentänyt autonsa nopeutta pysäytyspaikkaa lähestyessään. Käräjäoikeus katsoi A:n ajonepeuden olleen pysäytyspaikalla ainakin 80 km/h. Käräjäoikeus katsoikin, että A oli suhtautunut B:n mahdolliseen yliajoon täysin piittaamattomasti. Poliisimies B:llä oli noin neljä sekuntia aikaa tehdä päätös poistua tieltä ja myös poistua. Pienikin B:n virhearviointi olisi johtanut siihen, ettei B olisi selviytynyt tilanteesta, näin ollen B oli todellisessa hengenvaarassa. Teko oli kohdistunut virkamieheen hänen ollessa virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta. B oli ollut pysäyttämässä henkilöä, jonka oli epäilty syyllistyneen rattijuopumukseen ja joka oli myös vaarantanut liikenneturvallisuutta. Tämän vuoksi B:n pysäytystoimi oli tilanteessa välttämätön. Käräjäoikeus katsoi, että tekoa oli myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä. Käräjäoikeus tuomitsi A:n murhan yrityksestä, törkeästä rattijuopumuksesta, virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

Asian käsittely Turun hovioikeudessa

A valitti tuomiostaan hovioikeuteen ja vaati, että syyte murhan yrityksestä hylätään. Hovioikeus toimitti asiassa suullisen käsittelyn.

Hovioikeuden tuomio

Hovioikeus katsoi, että A:n ajon tarkoitus oli ollut välttää kiinnijoutuminen rattijuopumuksesta. Hovioikeus totesi A:n kertoneen, ettei hän ollut havainnut B:tä, koska hänen edellään ajanut ajoneuvo oli estänyt näkyvyyttä ja paikalla oli myös vastaantulevaa liikennettä. Tien viereen pysäköidyn poliisiauton ja poliisimies C:n A oli havainnut. Hovioikeus päätyi siihen, että B oli hypännyt sivuun viime hetkellä. Silloin A:n edessä enää ollut muita ajoneuvoja, joten hänen olisi pitänyt viimeistään tuolloin havaita B. Selvitetyksi katsottiin, että A oli ajanut kovaa vauhtia ratsian läpi ja käyttänyt väkivallan uhkaa pakottaakseen B:n jättämään tekemättä virkatoimen. A:n menettely ei kuitenkaan osoittanut hänellä olleen tarkoitukseenan tappaa B tai välinpitämättömyyttä sen suhteen, menehtyikö B vai ei. Hovioikeus hylkäsi syytteen murhan yrityksestä ja toissijaisen syytteen törkeästä pahoinpitelyn yrityksestä.

Asian käsittely korkeimmassa oikeudessa

Syyttäjälle myönnettiin valituslupa korkeimpaan oikeuteen. Syyttäjä vaati, että A tuomitaan murhan yrityksestä tai toissijaisesti törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. A vastasi valitukseen vaatien sen hylkäämistä. Korkein oikeus toimitti asiassa suullisen käsittelyn.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Korkein oikeus totesi hovioikeuden kanssa yhteneväisesti, että A:n nopeus oli ollut noin 80 km/h. A väitti, ettei hän ollut havainnut pysäyttämässä ollutta poliisimies B:tä, koska oli tarkkaillut taustapeilistä häntä seurannutta merivartioston partiota. Lisäksi A:n edessä oli myös ajanut toinen auto ja vastaan tulevien ajoneuvojen valot ja tienvalaistus olivat häikäisseet häntä. A:n huomio oli kiinnittynyt tienvarressa olleeseen poliisiautoon. A oli myös ollut 2,49 promillen humalassa. Korkein oikeus totesi, että tapahtumahetkellä oli vallinnut poutainen loppukesän iltahämärä. A:ta pysäyttämässä olleella B:llä oli yllään heijastinliivit ja kädesään punainen pysäytysvalo, jota tämä oli heiluttanut laajassa kaareissa alhaalta ylös. Pysäytysratsia oli ollut pitkällä tieosuudella hyvin valaistussa risteyksessä. A:n edellä ajaneen auton kuljettaja oli havainnut pysähtymismerkkin ja pysähtynyt poliisin osoittamaan paikkaan. Myös A:ta seuranneet merivartijat olivat havainneet pysäytysmerkin usean sadan metrin päästä. Todisteena tapauksessa oli DVD-tallenne poliisin tekemästä rekonstruktioista tapahtumapaikalla, jonka perusteella poliisi pysäytysmerkkeineen oli selvästi havaittavissa. Poliisimiesten ja merivartioiden kertomuksilla oli myös selvitetty, että A:n edessä lähietäisyydellä ei kulkenut autoa, joka olisi vaikeuttanut pysäyttämässä olleen B:n havaitsemista. Näillä perusteilla korkein oikeus katsoi, että B oli A:n havaittavissa usean sadan metrin etäisyydeltä. A:n kertomat seikat eivät ole estäneet häntä havaitsemasta B:tä. A:n humalatilakaan ei ole vaikuttanut hänen havaintokykyynsä siten, ettei hän olisi pystynyt riittävän ajoissa havaitsemana poliisia.

A ajoi kuljettamaansa henkilöautoaan 80 km/h B:tä kohti. A:n oli täytynyt käsittää, että jos hän törmää autollaan B:hen, niin seurauksena olisi varsin todennäköisesti kuolema tai vakava vammautuminen. Asiassa oli kuitenkin vielä ratkaistava se, miten todennäköisenä A oli pitänyt törmäämistä B:hen. Tapauksen kaltaisessa pysäytystilanteessa voidaan lähtökohdiana pitää sitä, että poliisimies pyrkii väistämään, jos hän havaitsee, ettei ajoneuvon kuljettaja aio noudattaa pysähtymismerkkiä. Tämä kuitenkin edellyttää, että olosuhteet ovat olleet sellaiset, että poliisimiehen on mahdollista havaita kuljettajan aikomukset ja onnistua väistämässä. Pysäytysratsia oli ollut pitkällä ja suoralla tienosuudella, joka oli myös valaistua. B:llä oli hyvin aikaa tehdä havaintoa A:n autosta ja sen liikkeistä. B havaitsi tilanteessa, että A on lähestynyt pysäyttämispaiikkaa kohtalaisen tasaisella vauhdilla hiljentämättä vauhtiaan ja reagoimatta pysäytysmerkkiin. Pysäytysmerkin näyttämisestä A saattoi päätellä, että B oli jo etäältä havainnut hänet. Tapahtumaolosuhteisiin ei liity mitään sellaista seikkaa, joka A:n tietäen olisi vaikeuttanut B:n mahdollisuuksia väistää A:n kuljettamaa henkilöautoa. Mahdollista on kuitenkin, että B olisi tulkinnut tilanteen väärin ja myöhästynyt väistämässä tai esimerkiksi kompastunut. Näissä olosuhteissa selvästi todennäköisempi vaihtoehto oli ollut kuitenkin se, että B selviäisi uhkaavasta tilanteesta vahingoittumattomana. Näillä perusteilla korkein oikeus päätyi siihen, ettei A:n kuljettaman henkilöauton törmäyttäminen B:hen ja tästä johtuva B:n kuolema tai vakava loukkaantuminen olleet niin todennäköisiä seurauksia A:n menettelystä, että hänet voitaisiin tuomita murhan tai törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Hovioikeuden tuomion lopputulosta ei muutettu.

Ratkaisujen eroavaisuudet

Koska tässä tapauksessa käytössäni ei ole ollut käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomion perusteluita kokonaan, niin käyn tapauksen hieman suppeasti läpi.

Käräjäoikeus tuomitsi A:n murhan yrityksestä, koska katsottiin, että A oli yrittänyt tappaa B:n ajamalla tämän yli. Käräjäoikeus katsoi, että A oli suhtautunut täysin piittaamattomasti B:n mahdolliseen yliajoon.

Hovioikeus taas hylkäsi syytteen murhan yrityksestä, sekä syyttäjän ajaman toissijaisen syytteen törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Hovioikeus katsoi, että A:n menettely ei osoittanut tarkoitusta tappaa B tai välinpitämättömyyttä sen suhteen kuoleeko B tai ei.

Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden tuomiota. Korkein oikeus katsoi, että vaikka todennäköinen seuraus siitä, että A olisi ajanut B:n päältä olisi ollut kuolema, niin A ei ole voinut pitää B:n yliajetuksi joutumista todennäköisenä seurauksena tapauksen olosuhteissa. B:llä oli hyvin aikaa tehdä havainnot A:n ajamisesta ja näin ollen pyrkiä väistämään tämän kuljettamaa ajoneuvoa. A oli voinut pysähtymismerkistä päätellä sen, että B oli myös havainnut tämän ja olettaa B:n pyrkivän väistää tätä. Näin ollen mikään tahallisuuden aste ei täytynyt tapauksessa. Kaikki oikeusasteet olivat samaa mieltä siitä, että A oli nähnyt poliisimies B:n jo kaukaa ja että A oli ajanut tilanteessa poliisia päin ainakin 80 km/h. Yksikään oikeusaste ei katsonut, että A:n tarkoitus olisi ollut tappaa B, vaan olivat yhtä mieltä siitä, että A:n motiivina tilanteessa oli välttää kiinnijoutuminen. Korkein oikeus ottikin kantaa tapahtuman tekohetken olosuhteisiin ja siihen mitä tekijä on voinut mieltää tilanteessa. Tämän päätöksen jälkeen tulevissa oikeustapauksissa, varsinkin hovioikeuksien kohdalla on havaittavissa samaa pohdintaa.

10.3 Turun HO 31.8.2010 / Raaseporin KO 16.6.2009

Syyttäjän rangaistusvaatimus Raaseporin käräjäoikeudessa

Syyttäjä vaatii A:lle rangaistusta 19.4.2009 tehdystä murhan yrityksestä ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. A oli syyteen mukaan yrittänyt tappaa ylikonstaapeli B:n tämän ollessa virkatoimessaan ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta. A oli tarkoittanut aiheuttaa B:n kuoleman tai pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Poliisi B oli ollut mittaamassa nopeuksia valtatiellä yhdessä poliisi C:n kanssa. A oli lähestynyt mittauspaikkaa kuljettaen henkilöautoa 176 km/h nopeudella. Poliisien mitattua A:n nopeuden oli poliisi B mennyt seisomaan tien keskiviivalle, missä hän oli näyttänyt A:lle pysäytysvaloa. A oli havaittuaan pysäytysvalon kiihdyttänyt nopeuttaan 183 km/h ja kääntänyt autonsa kohti keskiviivan tuntumassa seisovaa B:tä. B oli havaitessaan, ettei A aio

pysähtyä, hypännyt pois auton edestä, jolloin A:n kuljettama henkilöauto oli ohittanut B:n noin 2,5 – 3 metrin etäisyydeltä. Tämän jälkeen A oli ohjannut ajoneuvon takaisin omalle kaistalleen.

A:n vastaus syytteisiin

A kiisti syytteen murhan yrityksestä ja kertoi, ettei hänellä ole ollut tarkoitusta surmata B:tä. B ei ole ollut missään vaiheessa konkreettisesti vaarassa saada surmansa. A kiisti kääntäneensä auton kohti keskiviivalla seissyttä B:tä. Auto oli A:n mukaan turvallisesti ohittanut B:n.

Henkilötodistelu

Sekä asianomistajan, että todistajana olleen poliisimies C:n lausunnot olivat yhteneväisiä syyttäjän teonkuvauksen kanssa. A sinänsä myönsi käyttäneensä syytteessä kerrottua ajoneuvoa ja pyrkineensä pakoon. A kuitenkin kiisti ajaneensa kohti keskiviivalla seissyttä A:ta ja kertoi, ettei hän poistunut omalta ajokaistaltaan. A:n kyydissä matkustajina olleet tapauksen todistajat C ja D kertoivat, että heillä oli huonot muistikuvat tapahtuneesta.

Muu todistelu

Rekonstruktio-video tapahtumapaikalta ja luonnoSPIIRROS.

Käräjäoikeuden tuomio

Asianosaisten kertomusten ja todistajanlausuntojen perusteella käräjäoikeus oli todennut A:n kuljettaneen ajoneuvoaan syytekuvauksessa mainitulla tavalla. Todistajien C:n ja D:n todistajankertomukset eivät antaneet selvitystä siitä yrittikö A ajaa poliisin päälle vai ei. A:n motiivi tilanteessa oli päästä pakoon poliisia, minkä takia hän ei ole noudattanut pysähtymismerkkiä. Mitään surmaamistarkoitusta teko ei ole käsittänyt. Käräjäoikeuden mukaan asiassa on jäänyt selvittämättä, mihin A pyrki kääntäessään auton kohti B:tä. A olisi voinut välttää kiinnijäämisen vain käyttämällä omaa ajokaistaansa. B:llä oli ollut A:n ajoneuvon kulkiessa 183 km/h, ja huomattuaan tämän ajavan häntä kohti, vain hyvin lyhyt aika tehdä päätös poistua ajokaistalta. B:llä ei ollut poistumisen aikana varmaa tietoa siitä, mihin suuntaan autoa jatkossa tullaan ohjaamaan. Käräjäoikeus katsoi, että B oli ollut tilanteessa todellisessa hengenvaarassa. Jos B olisi joutunut A:n yliajamaksi niin hänellä ei olisi ollut mitään mahdollisuutta selvitä hengissä.

Käräjäoikeus katsoi, että A oli suhtautunut tekoonsa täysin välinpitämättömästi. A:n oli täytynyt tai ainakin pitänyt ymmärtää, että teosta varmasti tai varsin todennäköisesti olisi seurannut B:n varma kuolema. Teko kohdistui virkamieheen hänen ollessa virkansa puolesta

ylläpitämässä järjestyystä ja turvallisuutta. Käräjäoikeus katsoi, että tekoa on myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä. Näillä perusteilla käräjäoikeus oli katsonut murhan yrityksen ja törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen toteennäytetyksi.

Asian käsittely Turun hovioikeudessa

A valitti saamastaan tuomiosta hovioikeuteen ja vaati, että syyte murhan yrityksestä hylätään tai että rangaistusta ainakin alennetaan. A oli valituksessaan kiistänyt yrittäneensä tahallaan tappaa B:n eikä pitänyt tämän kuoleman aiheutumista tekonsa varmana tai varsin todennäköisenä seurauksena. Hänen kuljettamansa auto oli ohittanut B:n 2,3 – 3 metrin etäisyydeltä. Kyseessä oli ollut niin suuri välimatka, ettei B ole ollut vaarassa. Se, että hän oli saattanut, aja hetkellisesti kohti keskiviivalla seissyttä B:tä, ei tee teosta murhan yritystä. Syyttäjä vaati, että valitus hylätään perusteettomana ja että A määrätään vangittavaksi ja passitetaan kärsimään rangaistustaan. Siltä varalta, että murhan yritys hylätään, syyttäjä oli vastauksessaan esittänyt toissijaisen syytteen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. A kiisti syyttäjän esittämän toissijaisen syytteen, koska hän ei ollut käyttänyt väkivaltaa poliisia vastaan, kysymys oli ollut jonkinlaisesta haitanteosta. Hovioikeus toimitti asiasta pääkäsittelyn.

Hovioikeuden ratkaisu

Sekä kirjalliset, että henkilötodistelut olivat samat, kuin käräjäoikeudessa. Hovioikeus katsoi, että A oli ajanut tilanteessa 176 – 183 km/h. B:n ja todistajan toimineen poliisin yhteineillä kertomuksilla oli myös näytetty toteen A:n ajaneen ennen B:n siirtymistä syrjään suoraan tätä kohti. A oli kuitenkin ohittanut B:n 2,5 – 3 metrin etäisyydeltä. Hovioikeus katsoi, että jos A:n voitaisiin katsoa tietoisesti koittaneen törmätä B:hen ja aiheuttaa tämän kuolema tai pitäneen menettelynsä varmana tai varsin todennäköisenä seurauksena kuljettamansa auton törmäämistä B:hen ja tämän kuolemaa törmäyksessä, olisi hän syyllistynyt tilanteessa murhan yritykseen. Käyttämänsä ajonopeuteen nähden A:n oli täytynyt käsittää, että törmätessään B:hen seurauksena olisi varsin todennäköisesti tämän kuolema. Se, että A oli ajanut ennen B:n sivuun siirtymistä suoraan tätä kohti, tukee syytettä murhan yrityksestä. Kuitenkin A:n auton 2,5 – 3 metrin etäisyys B:stä osoittaa, ettei A ole enää B:n sivuun siirtymisaikana ohjannut autoaan tätä kohti, vaikka hänellä olisi halutessaan ollut siihen mahdollisuus. A:n ei voi siten katsoa tieteen tahtoen yrittäneen törmätä B:hen ja tarkoituksella yrittäneen tämän kuolemaa. Ratkaisevana hovioikeus piti sitä, miten todennäköisenä A oli voinut pitää auton törmäämistä B:hen. Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2010:19 ilmenevän oikeusohjeen mukaisesti oletama on, että poliisi huomioon ottaen itsesuojeluvaisto sekä poliisin saama koulutus, pyrkii väistämään lähestyvää autoa, jos hän havaitsee, ettei kuljettaja aio noudattaa pysähtymismerkkiä. Huomioon ottaen olosuhteet tapahtum aikaan B:llä oli ollut hyvin aikaa tehdä havainnot A:n auton liikkumisesta ja havaita, ettei A aio pysähtyä. Tätä osoittaa se, ettei B hypännyt aivan viime hetkellä auton tieltä pois, vaan oli ehtinyt siirtyä sen verran jo sivuun, että B:n ajoneuvo ohitti tämän yli 2,5 metrin päästä.

Tieosuus, jolla pysäytysmerkki annettiin, oli ollut valaistu, suora ja leveä. A oli taas voinut päätellä, että B oli jo etäältä havainnut hänet ja siten voinut olettaa, että B tulee väistämään autoa. Tapahtumapaikan olosuhteisiin ei liittynyt mitään sellaista seikkaa, jonka A:n olisi voinut epäillä vaikeuttavan B:n mahdollisuutta väistää autoa. A ei siten ole voinut tapahtumatilanteessa pitää varmana tai edes varsin todennäköisenä sitä, että hänen autonsa tulisi törmäämään B:hen. Jos B olisi jarruttanut voimakkaasti tilanteessa, olisi hän todennäköisesti aiheuttanut suuremman vaaratilanteen B:lle. Näillä perusteilla hovioikeus katsoi, ettei A ole syyllistynyt murhan yritykseen. A on kuitenkin käyttänyt väkivallan uhkaa pakottaakseen B:n jättämään virkatoimen tekemättä. Hovioikeus katsoi siten A:n syyllistyneen virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen. Hovioikeuden ratkaisu oli yksimielinen.

Ratkaisujen eroavaisuudet

Käräjäoikeus tuomitsi A:n murhan yrityksestä, koska A:n olisi täytynyt pitää varmana tai edes varsin todennäköisenä sitä, että hänen autonsa tulisi törmäämään B:hen ja että tämä kuolisi törmäyksen johdosta. A oli kääntänyt autonsa kohti B:tä, vaikka hän olisi voinut välttää kiinnijäämisen vain käyttämällä omaa ajokaistaansa. Näin ollen todennäköisyshallisuus oli täytynyt tilanteessa. Käräjäoikeus ei kuitenkaan ollut ottanut ratkaisussaan kantaa tapahtumapaikan olosuhteisiin.

Hovioikeus taas katsoi, että olosuhteet huomion ottaen A ei ole voinut pitää todennäköisenä hänen ajoneuvon törmäämistä B:hen. Hovioikeus viittasi ratkaisussaan korkeimman oikeuden ratkaisuun⁶¹, jossa korkein oikeus katsoi, että lähtökohtana voidaan pitää sitä, että poliisi havaitessaan tilanteen, jossa ajoneuvon kuljettaja ei aio pysähtyä, väistää itse. A oli voinut päätellä B:n havainneen tämän jo etäältä ja siten olettaa myös, että B väistää. B ei ollut hypännyt viime hetkellä ajoneuvon alta pois, vaan A:n ajoneuvo ohitti tämän yli 2,5 metrin päästä. B oli siis ehtinyt jo siirtyä hieman sivuun A:n tieltä, joten hän oli havainnut A:n ajoneuvon, ja sen ettei tämä aio pysähtyä. A olisi halutessaan myös voinut ohjata auton vielä B:tä kohti, mutta ei tehnyt sitä. A ei siten tarkoituksella yrittänyt törmätä B:hen ja tappaa tätä. Hovioikeus katsoi, että tahallisuuden aste ei ole täytynyt, joten A ei ollut syyllistynyt murhan yritykseen.

⁶¹ ks. KKO 2010/19 (Raaseporin KO, Turun HO)

10.4 Vaasan HO 18.6.2014 / Keski-Suomen KO 24.9.2013

Syyttäjän rangaistusvaatimus Keski-Suomen käräjäoikeudessa

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta 23.6.2013 tapahtuneesta murhan yrityksestä sekä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Toissijaisena syytteenä murhan yrityksestä syyttäjä vaati A:lle rangaistusta törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Syyttäjä myös vaati A:lle rangaistusta muun muassa rattijuopumuksesta sekä törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

A oli ensisijaisen syytteen mukaan yrittänyt tahallaan tappa konstaapeli B:n, joka oli ollut virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta, tehtävänään pysäyttää ja ottaa kiinni luvatta avovankilasta poistuneen ja useista rikoksista epäillyn A:n. A oli ajanut henkilöautollaan B:n kuljettamaa moottoripyörää pakoon, lopulta ajaen autonsa tien sivuun ja nostanut kätensä ylös. B:n ajettua kuljettamansa moottoripyörän A:n kuljettaman henkilöauton taakse oli B laskenut kätensä alas ja äkillisesti ryhtynyt peruuttamaan suurella nopeudella kohti pysähtyneen moottoripyörän päällä ollutta A:ta. A:n tarkoitus oli ollut tilanteessa osua B:hen. B oli onnistunut väistämään ajamalla moottoripyörän ojan pientareelle ja siitä A:n kuljettaman auton etupuolelle. Tämä oli onnistunut vain siitä syystä, että B:llä oli ollut moottoripyörän vaihde kytkettynä, molemmat kädet ohjaustangolla ja hänen omaa erittäin hyvät moottoripyörän käsittelytaidot. A:n kuljettaman auton osuminen B:n moottoripyörään oli ollut vain senttimetrien päässä. A oli välittömästi teon jälkeen lähtenyt ajamaan B:n perään ja yrittänyt törmätä tähän. A oli tullut ajonopeudessa 100 – 150 km/h muutamasta metrillä noin 10 metrin päähän B:stä mäkisellä tieosuudella, mikä oli pakottanut B:n lisäämään nopeuttaan estääkseen A:n ajamasta hänen päälleen. A olisi osuessaan B:n kuljettamaan moottoripyörään joko peruuttamalla tätä kohti suurella nopeudella tai ajaessaan tämän perään erittäin suurella nopeudella, varsin todennäköisesti aiheuttanut B:n kuoleman. A:n oli tämä myös täytynyt ymmärtää ryhtyessään kyseiseen menettelyyn. Rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, ottaen huomion olosuhteet ja A:n yritys viekkauksella saada B:n valppaus herpaantumaan tai saada hänet nousemaan pois moottoripyörän päältä.

A:n vastaus syytteisiin

A myönsi syyllistyneensä rattijuopumukseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen. A:n kuitenkin kiisti syyllistyneensä murhan yritykseen, hän kiisti, että hänen tarkoituksensa olisi ollut surmata B, eikä hän ole myöskään voinut mieltää tekonsa seurauksena olevan B:n kuolema. A myönsi peruuttaneensa autonsa kohti B:tä. A kertoi toimineensa vain siinä tarkoituksessa, ettei B enää jatkaisi takaa-ajoa. A kiisti, että hänen tarkoituksensa oli ollut B:n päälle ajaminen. Jos kuitenkin katsottaisiin selvitetyn, että hän yritti ajaa B:n

päälle niin todennäköisenä seurauksena ei olisi kuitenkaan ollut B:n kuolema. Peruutustilanteessa B:lle ei olisi aiheutunut vaikeaa ruumiinvammaa tai hengenvaarallista tilaa, vaikka A:n kuljettama auto olisi osunut moottoripyörän etuosaan. Kysymys ei siksi ollut A:n mukaan törkeästä pahoinpitelyn yrityksestä, vaan virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, jonka hän myöntää. A katsoi, että joka tapauksessa tekoa ei voida pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä, jos kuitenkin katsottaisiin kysymyksessä olleen henkirikoksen yritys. Näin ollen kyseessä ei ollut murhan yritys.

Henkilötodistelu

Käräjäoikeudessa kuultiin syytettynä ollut A:ta, sekä asianomistaja B:tä. Asianomistaja B:n kertomus oli yhtenevä syyttäjän teonkuvauksen kanssa. B kertoi, että tilanteessa oli ollut ilmeistä se, että A oli pyrkinyt tahallaan osumaan hänen kuljettamaansa moottoripyörään, sekä peruutustilanteessa, että A:n ajaessa häntä takaa autolla. B kertoi, että hänen käsityksensä mukaan hän olisi todennäköisesti kuollut tai ainakin vakavasti vammautunut, jos auto olisi törmännyt pyörään takaa-ajotilanteessa. Syytetty A kertoi käräjäoikeudessa, että peruuttaminen kohti hänen poliisiksi tietämäänsä B:tä oli päähänpisto, jolla hän pyrki säikyttelemään A:ta, aikomuksenaan estää tämän takaa-ajon jatkuminen. A kertoi jarruttaneensa peruutustilanteessa, joten auto ei olisi voinut osua B:hen, vaikka tämä ei olisikaan itse väistänyt. A kertoi, että kun hän oli ajanut B:n perässä, hänen motiivinsa oli ollut vain kääntyä tieltä ja paeta, kuten hän oli myös tehnyt. A:n kertoman mukaan hän ei yrittänyt missään vaiheessa ajaa B:n päälle, eikä päälle ajon vaaraa ollut tilanteessa.

Muu todistelu

Kartta ajoneuvon reitistä, tallenne poliisin radioliikenteestä ja valokuvia tapahtumapaikalta. Käräjäoikeus teki myös katselmuksen tapahtumapaikalle.

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus oli pitänyt B:n kertomusta yksityiskohtaisena ja olennaisilta osiltaan yhden-suuntaisena syyteen teonkuvauksen kanssa. Hänen kertomustaan oli myös tukenut ristiriidattomasti poliisin radioliikenteen tallenne, valokuvat paikalta ja poliisin navigointi – ja karttatietojärjestelmä Poken tulosteet. Myös katselmuksessa tehnyt havainnot tukivat B:n kertomusta. Käräjäoikeus ei pitänyt A:n kertomusta tapahtumatiedoista uskottava siltä osin kuin se poikkeaa B:n luotettavana pidetystä kertomuksesta. A:n esittämä väite, että hän olisi jarruttanut autoaan peruutustilanteessa oli epäuskottava, koska tapahtumapaikalle ei ollut jäänyt jarrutusjälkiä. Myös A:n kertomat asiat ajonopeudestaan ja etäisyydestään olivat muun todistelun valossa ilmeisen valheellisia. A:n kertomukselle ei voida myöskään antaa painoarvoa arvioitaessa hänen menettelynsä tarkoitusta, vaan sen oli pääteltävä muun esite-

tyn näytön ja olosuhteiden perusteella. Jos A oli hänen itsensä kertomana vain pyrkinyt pakenemaan poliisia, niin uskottavaa ei ole, että hän olisi lähtenyt pakenevan poliisimiehen perään kiihdyttäen vauhtinsa noin 155 km/h pysyen pyörän perässä muutaman metrin etäisyydellä lähes kilometrin matkan.

Käräjäoikeus katsoi, että jos auto olisi peruutustilanteessa voimakkaassa kiihdytyksessä osunut B:n moottoripyörään, niin varsin todennäköinen seuraus olisi ollut hänen vakava loukkaantuminen. B:n kuolemaa tilanteessa ei kuitenkaan voida pitää riittävällä varmuudella varsin todennäköisenä seurauksena, vaikka se olisikin ollut mahdollista. Takaa-ajotilannetta oli pidettävä selkeästi vaarallisempana kuin peruutustilannetta. Törmäminen moottoripyörään autolla A:n käyttämällä nopeudella olisi erittäin suurella todennäköisyydellä aiheuttanut B:n kuoleman. Näytön perusteella käräjäoikeus katsoi, että A:n menettely oli ollut täysin tahallista ja että hänen tarkoituksensa on mitä ilmeisimmin ollut osua B:hen, sekä peruutus- että takaa-ajotilanteessa. A:n oli täytynyt käsittää, että törmäminen moottoripyörään 155 km/h nopeudessa olisi erittäin suurella todennäköisyydellä aiheuttanut B:n kuoleman. Näin ollen A oli yrittänyt tarkoituksellisesti surmata B:n. Vaara rikoksen täyttymisestä oli konkreettinen ja varteenotettava. Teko oli kohdistunut, A:n tämän tietäen, virkatehtävää suorittaneeseen poliisimieheen ja siitä oli aiheutunut vakavaa potentiaalista vaaraa myös muille tiellä liikkujille. Käräjäoikeus piti tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä ja tuomitsi A:n murhan yrityksestä, sekä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta.

Asian käsittely Vaasan hovioikeudessa

A valitti saamastaan tuomiosta hovioikeuteen. A vaati, että hänen katsotaan syyllistyneen murhan yrityksen sijasta virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen tai törkeän pahoinpitelyn yritykseen tai tapon yritykseen. A perusteli vaatimustaan sillä, että käräjäoikeus oli arvioinut näytön väärin. A:n tarkoitus ei ollut surmata B:tä eikä hän voinut mieltää tekonsa varsin todennäköisenä seurauksena olevan B:n kuolema. Hänen tekoaan ei voi pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä, eikä hänen tekonsa ilmentänyt määrätietoista surmaamispyrkimystä. Syyttäjä vaati, että B:n valitus hylätään perusteettomana. Syyttäjä vaihtoehtoisesti vaati A:lle rangaistusta tapon yrityksestä, törkeästä pahoinpitelystä ja viimesijaisesti tuottamuksellisesta teosta. Asianomistaja B vaati myös, että A:n valitus hylätään. Hovioikeus suoritti asiasta pääkäsittelyn.

Hovioikeuden ratkaisu

Hovioikeus otti vastaan saman kirjallisen todistelun ja henkilötodistelun kuin käräjäoikeudessa ja hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perustelut ja lopputuloksen. Lisäperusteluina hovioikeus otti ratkaisussaan huomioon korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen 2010:19 kohdan, jossa tekijän käsitystä seurauksen todennäköisyydestä arvioidaan ottamalla huomioon tapahtumaolosuhteet sellaisina kuin tekijä on ne havainnut. Tapahtuman olosuhteet huomioiden B:n oli täytynyt käsittää, että jos hän törmää autollaan B:n moottoripyörään tai saa

tämän muuten kovalla nopeudella menettämään moottoripyörän hallinnan, seurauksena on varsin todennäköisesti B:n kuolema. Olosuhteet huomioiden B:n on myös täytynyt pitää varsin todennäköisenä sitä, että B todennäköisesti syystä tai toisesta olisi saattanut menettää moottoripyörän hallinnan. Hovioikeus hylkäsi B:n valituksen eikä muuttanut kärjäoikeuden tuomiota. Ratkaisu oli yksimielinen.

Eroavaisuudet näytön arvioinnissa

Sekä kärjäoikeus, että hovioikeus tuomitsivat A:n murhan yrityksestä. Eroavaisuutena on se, että kärjäoikeus oli katsonut, että A oli yrittänyt tarkoituksellisesti surmata B:n, jolloin tarkoitustahallisuuden aste oli tilanteessa täytynyt. Hovioikeus taas katsoi, että olosuhteet huomioon ottaen A:n olisi tullut pitää B:n kaatumista tai alle jäämistä todennäköisenä vaihtoehtona ja myös niiden seurauksena B:n kuolemaa. Hovioikeus siis katsoi, että tarkoitustahallisuuden aste ei ole täytynyt tapahtumassa, vaan katsoi A:n menettelyn täyttäneen todennäköisyystahallisuuden asteen.

Tämä tapaus eroaa suuresti muista tässä opinnäytetyössä esitellyistä oikeustapauksista. Toisin kuin muissa pysäytystilanteissa niin tässä tapauksessa A oli yrittänyt useasti ajaa henkilöautolla moottoripyörällä olleen poliisin päälle ja jopa jahdannut tätä autollaan. Poliisi ei saanut ensimmäisessä peruutustilanteessa vammoja lähinnä tuurin ja poikkeuksellisen hyvän moottoripyörän käsittelykykyjensä takia. Tapauksen törkeyttä lisäsi myös A:n valheellinen antautuminen tilanteessa.

10.5 Helsingin HO 21.3.2014 / Helsingin KO 28.6.2013

Syyttäjän rangaistusvaatimus Helsingin kärjäoikeudessa

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta murhan yrityksestä tai toissijaisesti virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Syyttäjä vaati A:lle myös rangaistusta muun muassa törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja törkeästä rattijuopumuksesta. A oli ensisijaisen syytteen mukaan paetessaan poliisipartiota yrittänyt tahallisesti tappaa poliisimies B:n ajamalla tämän yli henkilöautolla. A oli ennen tätä paennut poliisipartiota ajaen ylinopeutta ja päin punaisia valoja. Poliisipartio oli alun perin lähtenyt A:n perään rattijuopumusepäilyn takia. A oli ajanut partiota karkuun tien vasenta ajokaistaa vähintään 160 km/h.

B oli ollut asentamassa piikkimattoa tielle A:n pysäyttämiseksi. B:n ollessa tien oikeanpuoleisella kaistalla oli A vaihtanut oman ajolinjansa tien oikeanpuoleisella kaistalla ja ajanut suoraan kohti B:tä. A myös ohjasi ajoneuvoaan kohti tien oikeaa laitaa, jonne B oli pyrkinyt siirtymään välttääkseen törmäyksen. Teko oli jäänyt yritykseksi koska B oli viime hetkellä

siirtynyt pois A:n kuljettaman ajoneuvon edestä. B on virkamies, joka oli ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta ja tekoa on pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

A:n vastaus syytteisiin

A myönsi syyllistyneensä törkeään rattijuopumukseen. A myös myönsi ajaneensa päin punaisia valoja, mutta kiisti ajaneensa 160 km/h. A kiisti syyllistyneensä sekä murhan yritykseen, että virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen. A kertoi, ettei yrittänyt ajaa B:n päälle, eikä hän pitänyt mahdollisena tai todennäköisenä sitä, että hän törmäisi kehenkään. A kertoi, ettei hän ollut nähnyt oikealla ajokaistalla ketään vaihtaessaan ajokaistaa. A:n ohittaessa B:n oli välimatka ollut vähintään 2-3 metriä. Todennäköinen seuraus törmäyksestä ei olisi ollut kuolema.

Henkilötodistelu

Vastaja A kertoi, että hänen lähestyessään pysäytyspaikkaa, missä poliisiauto oli ollut pysäköitynä, valaistusolosuhteet olivat olleet huonot. A kertoi ajaneensa tien vasenta kaistaa tarkoituksenaan välttää hitaampien ajoneuvojen kohtaaminen. A kertoi, että tultuaan tien kaarteeseen takaa hän oli nähnyt poliisiauton hälytysvalot päällä ja luullut, että poliisiauto olisi ollut pysäköitynä hänen kulkusuunnassaan vasemmanpuoleiselle kaistalle. A kertoi, oletaneensa, että tiellä oli piikkimatto, mutta kiisti nähneensä sitä. A kertoi väläytelleensä kaarteeseen jälkeen valoja, jotta hänen tulonsa havaittaisiin. A arvioi, että etäisyys kaarteesta poliisiautolle oli noin 200 metriä. A kertoi vaihtaneensa oikeanpuoleiselle kaistalle heti kaarteeseen jälkeen tarkoituksenaan kiertää poliisiauto. Hän kertoi, ettei nähnyt tiellä olevaa poliisia, koska hänen ajovalonsa osoittivat poliisiauton suuntaan ja lisäksi poliisiauton hälytysvalot häiritsivät näkyvyyttä. A kertoi havainneensa ihmisen seisomassa sivussa ohittaessaan pysäytyspaikan ja havainneensa piikkimaton juuri ennen ohitusta. A kiisti ajaneensa oikeanpuoleisen kaistan reunassa.

Asianomistajana kuultu B kertoi, että tapahtuma-aikaan kello 01.59 yöllä oli ollut pilvipoutainen sää ja että tienpinta oli kuiva. Tapahtumapaikan valaistusolosuhteet olivat olleet hyvät. B kertoi kuulleen poliisiradiosta takaa-ajosta ja siitä mihin suuntaan pakeneva kuljettaja on ajamassa. B kertoi ajaneensa risteykseen, johon A oli tulossa ja pysäyttäneensä poliisiauton hälytysvalot päälle. B kertoi nähneensä, että A oli ajanut tien vasenta kaistaa ja väläytellyt pitkiä valoja kaarteeseen ohitettuaan noin 150 metriä ennen pysäytyspaikkaa. B kertoi olleensa tällöin tien oikeanpuoleisella kaistalla kävelemässä kohti tien oikean reunaa tarkoituksenaan levittää piikkimatto vasemmalle kaistalle, josta hän oletti A:n jatkavan kulkuaan. B kertoi, että yhtäkkiä noin 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa A vaihtoi ajolinjansa tien oikeanpuoleiselle kaistalle hiljentämättä vauhtiaan ja ajamalla suoraan häntä kohti vähintään moottoritienopeutta. B kertoi hänelle tulleen tilanteessa kiire ja hän siirtyi nopeasti pois tieltä linja-autopysäkille.

Todistajana kuultu poliisimies C kertoi ajaneensa poliisiautolla takaa A:ta rattijuopumusepäilyä takia. A oli aiheuttanut matkan varrella useita vaaratilanteita, ja A:n kuljettaman henkilöauton nopeus oli ollut koko matkan yli 100 km/h. Ennen pysäytyspaikkaa poliisiauton nopeus oli ollut 150 km/h, mutta A oli silti jättänyt partiota. C kertoi myös havainneensa poliisiauton mäen harjanteelta jo ennen tien kaarretta, josta oli suora näköyhteys noin 500 metrin eteenpäin. C kertoi, että poliisiautossa, jonka hän havaitsi, oli hälytysvalot päällä ja että hän näki virkapukuisen hahmon seisovan tiellä. C kertoi, että hän oletti henkilön yrittävän käyttää piikkimattoa. C kertoi, että tapahtuma-aikaan oli hämärää ja katuvalot olivat olleet päällä. Katuvalojen kanssa näkyvyys tapahtumapaikalla oli ollut hyvä.

Muu todistelu

Tapahtumapaikalta otettuja valokuvia.

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus katsoi, että B:n ja C:n kertomuksilla voidaan pitää selvitetynä, että A ajoi vähintään 120 km/h ja enimmillään ainakin 160 km/h. Valokuvien perusteella käräjäoikeus katsoi, että tiellä seisova henkilö oli havaittavissa 90 metriä ennen kohtauspaikkaa ja erittäin selkeästi 70 metriä ennen kohtauspaikkaa. Käräjäoikeus totesi, että tie on ainakin 140 metriä ennen pysäytyspaikkaa suora, joten A:n ajovalojen oli täytynyt osoittaa ja valaista jo tuossa vaiheessa suoraan eteenpäin. B:n kertomuksen perusteella oli selvitetty, että A vaihtoi ajolinjansa oikeanpuoleiselle ajokaistalle noin 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa, jolloin hänen kuljettamansa ajovalot olivat osoittaneet suoraan eteenpäin kohti samalla kaistalla piikkimaton kanssa ollutta B:tä. Käräjäoikeus katsoi, että A:n oli siis täytynyt havaita tiellä seisova B ainakin noin 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa. A oli menettelyllään aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Käräjäoikeus myös katsoi asiassa selvitetyn, että A oli vaihtanut kulkusuunnassa vasemmalta ajokaistalta oikealle kaistalle noin 100 metrin ennen pysäytyspaikkaa. Asiassa katsottiin myös selvitetyn, että B:n ja C:n kertomukset perusteella, että törmäys oli ollut todella lähellä tilanteessa.

Käräjäoikeus totesi, että A oli ymmärtänyt poliisin yrittäneen pysäyttää hänet, mikä käy ilmi hänen omastakin kertomuksestaan. A:n oli täytynyt käsittää, että jos hän törmää autollaan B:hen, seurauksena olisi varsin todennäköisesti B:n kuolema tai vakava vammautuminen. Se että A oli ollut huumaavan aineen vaikutuksena alaisena ei poista teon rikosoikeudellista vastuuta. Tapahtuman olosuhteet huomioiden oli ollut hyvästä onnesta kiinni, että B oli ehtinyt väistää A:n kuljettamaa autoa. Käräjäoikeus katsoi, että A:n huomattavan suuri ajonopeus ja hänen suorittamansa ajolinjan muutos huomioiden, B:llä jäi vain muutama sekunti aikaa siirtyä pois ajoradalta. Käräjäoikeus katsoi, että näissä olosuhteissa A oli ymmärtänyt, että törmäminen virkatointa suorittamassa olleeseen B:hen oli varsin todennäköistä. Käräjäoikeus katsoi A:n tahallaan yrittäneen tappaa B:n. Käräjäoikeus tuomitsi A:n murhan yrityksestä, törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja törkeästä rattijuopumuksesta.

Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa

A valitti saamastaan tuomiosta hovioikeuteen. A vaati, että syyte murhan yrityksestä hylätään ja että rangaistusta joka tapauksessa alennetaan. A kertoi valituksessaan, ettei hänen tarkoituksensa ollut tappaa asianomistaja B:tä eikä hänen menettelynsä todennäköinen seuraus olisi ollut B:n kuolema. A:n ajokaistan vaihtamisella ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, missä B oli seissyt ajoradalla. Poliisina toimivalla B:llä olisi A:n mukaan koulutuksensa perusteella ollut normaalikansalaista paremmat edellytykset välttyä jäämästä auton alle. Tapahtuma ei myöskään voinut tulla yllätyksenä B:lle. A:n törmäys B:hen ei ollut edes lähellä eikä se olisi ollut B:n ajon todennäköinen seuraus. A piti käräjäoikeuden tuomitsemaa rangaistusta joka tapauksessa liian ankarana. Syyttäjä vaati, että A:n valitus hylätään ja toisti myös aiemmin esittämänsä vaihtoehtoisen rangaistusvaatimuksen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Asianomistaja B vaati, että A:n valitus hylätään perusteettomana.

Hovioikeuden ratkaisu

Hovioikeudessa kuultiin todistelutarkoituksessa A:ta, B:tä sekä todistaja C:tä. Todistelu oli vaikuttavalta osin sama, kuin käräjäoikeudessaakin. Hovioikeus katsoi, että A:n oli täytynyt havaita tiellä oleva B vähintään 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa. A oli kuljettanut autoaan reilusti yli 100 km/h, eikä ollut hidastanut vauhtiaan ollenkaan. Hovioikeus katsoi, että A:n menettely osoitti hänen täytyneen käsittää, että hänen kuljettamansa auton törmäminen B:hen oli ollut varsin todennäköistä ja että törmäyksen todennäköinen seuraus olisi ollut B:n kuolema. Hovioikeus katsoi, ettei käräjäoikeuden tuomiota ole syytä muuttaa ja katsoi A:n syyllistyneen murhan yritykseen. Ratkaisu oli yksimielinen.

Eroavaisuudet näytön arvioinnissa

Sekä käräjäoikeus, että hovioikeus arvioivat näyttöä samanlaisesti. A:n katsottiin syyllistyneen murhan yritykseen. Molemmat oikeusasteet katsoivat, että todennäköisyystahallisuuden aste on täytynyt tapauksessa. A oli käsittänyt, että hänen kuljettamansa auton törmäminen B:hen oli varsin todennäköistä ja että törmäyksen todennäköinen seuraus olisi B:n kuolema.

Erona aiempiin tapauksiin, joita ei tuomittu murhan yrityksinä on se, että A:n oli havainnut B:n 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa ja siitä huolimatta vaihtanut ajokaistansa siten, että hänen ajolinjansa oli ollut suoraan B:tä kohti. Tämä oli tullut yllätyksenä B:lle ja sekä hänen, että todistajien kertoman mukaan törmäys oli ollut todella lähellä. Erona esimerkiksi tapaukseen Turun HO/Raaseporin KO, jossa syytetty oli myös vaihtanut kaistaa noin 100 metriä ennen pysäytyspaikkaa poliisia kohti ja joissa nopeus oli ollut suunnilleen sama, on se, että syytetty olisi halutessaan voinut ajaa poliisin päälle, mutta ei kuitenkaan tätä tehnyt. Erona myös näissä tapauksissa oli se, että Turun HO tapauksessa poliisi oli näyttänyt kuljettajalle

pysähtymismerkkiä, joten kuljettaja oli tiennyt poliisin havainneen tämän ja mieltänyt tämän myös väistävän häntä. Turun tapauksessa tie oli ollut hyvin valaistu, pitkä ja leveä. Kun taas tässä tapauksessa tie oli hyvin valaistu, mutta auto oli tullut kaarteeseen takaa, joten poliisilla ei ollut mahdollisuutta reagoida tilanteeseen etukäteen, vaan se oli tullut täytenä yllätyksenä.

10.6 Turun HO 29.06.2015 / Pirkanmaan KO 24.6.2014

Syyttäjän rangaistusvaatimus Pirkanmaan käräjäoikeudessa

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta murhan yrityksestä sekä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Syyttäjä vaati myös A:lle rangaistusta muun muassa rattijuopumuksesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. Ensisijaisen syytteen mukaan A ei ollut noudattanut poliisin antamaa pysähtymiskäskyä, vaan tämä oli jatkanut ajoaan moottoritiellä, poistuen moottoritien liittymästä pysähtymiskäskyn saatuaan. Poistuttuaan liittymästä A oli tahallaan yrittänyt tappaa virkatehtävässä olleen poliisimies B:n törmäämällä tämän kuljettamaan poliisiautoon kuorma-autolla. B oli ollut kuljettajana tunnuksilla varustetussa paketti-automallisessa poliisiautossa, jonka B oli pysäyttänyt moottoritien liittymän risteykseen kuljettajan puoleinen ovi siihen suuntaan, josta B oli lähestynyt kuljettamallaan kuorma-autolla. B:n partion tarkoituksena oli selvittää se mihin suuntaan A:n kuljettama kuorma-auto oli menossa. Poliisiautossa oli ollut tapahtuma-aikaan hälytysvalot päällä ja tiellä oli ollut katuvalaistus. A oli kuljettanut kuorma-autoa kohti B:n poliisiautoa nopeudella 80 – 90 km/hidastamatta vauhtiaan ollenkaan tai tekemättä väistöliikettä. Teko jäi yritykseksi koska B oli viime hetkellä saanut peruutettua poliisiauton A:n kuljettaman kuorma-auton edestä pois. Teon kohteena oli virkamies, joka oli virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta ja teko oli myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

A:n vastaus syytteisiin

A myönsi syyllistyneensä rattijuopumukseen ja törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamiseen. A kiisti syytteen murhan yrityksestä, A:n teossa ei ole ollut hänen mukaansa tahallisuutta, eikä A ollut tietänyt, että poliisiautossa oli henkilö sisällä. Teko ei ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä. A myönsi lähestyneensä B:n poliisiautoa reippaasti alle 80 km/h, mutta kertoi hiljentäneensä nopeuttaan ja yrittäneensä väistää poliisiautoa. A kertoi tehneensä väistöliikkeen tilanteessa. A myönsi syytteen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta oikeaksi.

Henkilötodistelu

Vastaaja A kertoi, että liittymää lähestyessään hän oli hiljentänyt vauhtiaan ja yrittänyt väistää risteyksessä ollutta poliisiautoa. Väistö oli A:n kertoman mukaan tapahtunut vasemmalle, ja hän oli hidastanut kuorma-autonsa vauhtia vaihtamalla alemmalle vaihteelle. A

kertoi myös, ettei hän ollut havainnut, että poliisiautossa olisi ollut hälytysvaloja eikä sitä, että autossa olisi ollut poliisi sisällä. Hän ei ollut tahallaan tarkoittanut ajanut poliisiauton tai sen sisällä olleen poliisin päälle. Hän oli poliisiauton havaittuaan nähnyt yhden poliisin seisovan ulkona autosta tien vieressä. Tästä hän oli voinut päätellä, ettei autossa ole sisällä ketään.

Asianomistaja B kertoi ajaneensa poliisiauton liittymään ja laittaneensa hälytysvalot päälle. Parin minuutin päästä toinen partio oli ilmoittanut, että kuorma-auto nousee rampille. Kuorma-auton ollessa rampilla oli poliisimies D noussut autosta pois ja kehottanut B:tä tekemään samoin, koska kuorma-auto oli tulossa suoraan kohti poliisiautoa. B ei ollut noussut autosta, vaan oli yrittänyt saada auton vaihteen peruutusvaihteelle. Tämä ei ollut onnistunut heti vaan B sai auton peruutusvaihteen päälle vasta toisella kerralla. B kertoi saaneensa peruutettua autoa niin, että se juuri ja juuri väisti kuorma-autoa. Poliisiauton ja kuorma-auton väliin oli jäänyt vain hyvin lyhyt matka. B kertoi myös, että kuorma-auto oli niin lähellä poliisiautoa, että hän oli itse jo auton valojen valokiilassa. Hän totesi käräjäoikeudessa, ettei hän enää siinä vaiheessa olisi ehtinyt poistua autosta. B kertoi, että hänellä oli ollut vielä turvavyökin päällä tilanteessa.

Todistajana kuultu poliisimies C kertoi, että hän oli ryhtynyt seuraamaan A:n kuljettamaa kuorma-autoa. C oli näyttänyt tilanteessa hälytys – ja pysäytymisvaloja, mutta A ei pysähtynyt siitä huolimatta. A:n kuljettaman kuorma-auton vauhti pysyi 80 – 90 km/h koko seuraamisen ajan. C kertoi, ettei kuorma-auton jarruvalot missään vaiheessa edes välähtäneet eikä auto myöskään tehnyt minkäänlaista väistöliikettä B:n kuljettaman poliisiauton kohdalla. Todistajana kuultiin myös poliisimies B:n partion toista jäsentä poliisimies D:tä. D kertoi nähneensä kuorma-auton nousevan rampille. Hän oli sanonut B:lle, että heidän tulisi nousta autosta pois. D itse juoksi tien toiselle puolelle B:n jäädessä vielä autoon. Tämän jälkeen hän oli seurannut vain lähestyvää kuorma-autoa, eikä havainnut, milloin ja miten B oli saanut poliisiauton pois kuorma-auton ajolinjalta. D kertoi vielä, että kuorma-auton kuljettaja olisi varmasti pystynyt pysäyttämään auton ennen poliisiautoa niin halutessaan. Poliisiauto oli ollut jo kaukaa hyvin havaittavissa, sen hälytyslaitteiden ollessa päällä.

Muu todistelu

Tapahatumapaikalla tehty rekonstruktiovideo.

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus katsoi, että B:n C:n ja D:n kertomuksilla on osoitettu, että poliisiautossa oli hälytysvalot päällä. Lisäksi heidän kertomuksillaan oli osoitettu, että A:n kuljettama kuorma-auto olisi törmännyt poliisiautoon, ellei B olisi saanut siirrettyä sitä. Rekonstruktiovideosta voi myös havaita, että poliisiauto oli ollut havaittavissa heti rampille noustessa. Käräjäoikeus katsoi, että A oli lähestynyt kuljettamallaan kuorma-autolla rampia kovalla

vauhdilla, eikä hän ennen rampille nousuaan voinut tietää poliisiauton olevan risteyksessä. Todistajien kertomukset ovat osoittaneet, ettei A kuitenkaan ollut tehnyt mitään välttääkseen törmäyksen poliisiauton kanssa, vaikka poliisiauto oli useita sekunteja tämän näköpiirissä. A oli ollut täysin piittaamaton ja välinpitämätön siihen, törmääkö hän poliisiautoon vai ei.

A kertoi, että nähtyään yhden poliisin olevan ulkona autosta, hän oli päätellyt, ettei autossa ole ketään sisällä. Käräjäoikeus totesi, että epätodennäköisenä ei voi pitää sitä, että risteykseen pysäytetyssä poliisiautossa, jossa oli hälytysvalot päällä, olisi poliisi sisällä. Tällaisessa tilanteessa poliisin sisälläoloa oli pidettävä vähintään varteenotettavana vaihtoehtona. A:n oli täytynyt ottaa huomioon se, että poliisiautossa voisi olla myös poliisi sisällä. A oli myös todennut, että kun hän oli lähestynyt poliisiautoa, oli hän pitänyt todennäköisimpänä vaihtoehtona sitä, että poliisiauto ehtii väistää häntä kuin että törmäys tapahtuu. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että A oli ajatellut jonkun olevan auton sisällä. B:n aika reagoida tilanteessa oli lyhyt, joten myös B:n mahdollisuus väistää kuorma-autoa oli pieni, kun taas todennäköisyys jäädä kuorma-auton alle oli suuri. Koska kuorma-auton törmäyspiste olisi ollut kuljettajan puolelle, jossa B myös istui, niin käräjäoikeus piti selvänä, että jos törmäys olisi tapahtunut niin B:n kuoleman mahdollisuus olisi ollut todennäköisempää kuin hänen jäämisensä eloon. A oli näin ollen tahallaan yrittänyt ajaa poliisiautoa päin, vaikka hänen olisi pitänyt pitää todennäköisenä sitä, että poliisiautossa oli joku sisällä ja että sisällä oli todennäköisesti kuolee, jos törmäys tapahtuu. A yritti siis tahallaan surmata B:n.

Käräjäoikeus piti tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä seuraavin perusteluin. A käytti teossaan raskasta ajoneuvoa aiheuttaen suurta vaaraa ja lisäksi syyllistyi myös muihinkin liikennerikoksiin tapahtuma-aikaan. A olisi myös halutessaan voinut vähentää tekonsa vaarallisuutta, joko hiljentämällä vauhtiaan, väistämällä tai pysäyttämällä ajoneuvonsa, mihin hänellä olisi myös todistajien havaintojen mukaan ollut riittävästi aikaa. Lisäksi B oli ollut virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta. Käräjäoikeus katsoi A:n syyllistyneen murhan yritykseen, törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, rattijuopumukseen ja virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen.

Asian käsittely Turun hovioikeudessa

A valitti käräjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen ja vaati, että syyte murhan yrityksestä hylätään ja että vankeusrangaistusta joka tapauksessa alennetaan. A kertoi perusteinaan, ettei hän ollut halunnut tai yrittänyt ajaa kenenkään päälle. A yritti väistää poliisiautoa ja oli myös hiljentänyt vauhtiaan. A piti myös todennäköisenä, ettei autossa ole ketään. Syyttäjä vaati, että A:n valitukset hylätään perusteettomina. Syyttäjä lausui, että käräjäoikeus oli tehnyt oikeat johtopäätökset näytön peruneella. Asianomistaja B vaati, että A:n valitus hylätään perusteettomana.

Hovioikeuden tuomio

Asianosaiset ja todistajat kertoivat asiasta hovioikeudessa vaikuttavilta osin samankaltaisesti kuin kärjäoikeudessa. A muutti kertomustaan siltä osin, ettei hän ollut ajatellut poliisiauton väistävän häntä, toisin kuin hän kärjäoikeudessa kertoi. A kertoi hovioikeudessa hänen muistikuviansa tapahtumista olevan hatarat. Hän oli miettinyt asiaa kärjäoikeuden tuomion jälkeen ja hahmotti nyt asiat paremmin. Hovioikeus piti kuitenkin A:n muutettua kertomusta epäuskottavana.

Asianomistaja A:n sekä todistajien C:n ja D:n kertomuksien perusteella oli selvää, ettei A ollut hidastanut vauhtiaan lähestyttyään poliisiautoa tai yrittänyt väistää tilanteessa. A:n kuorma-auton nopeus oli ollut tilanteessa 80-90 km/h. Sekä todistajien kertomuksen, että yleisen elämäkokemuksen perusteella oli selvää, ettei A olisi kuorma-auton ajonopeudella väistää poliisiautoa ja jatkaa edelleen matkaansa moottoritiele. Hovioikeus oli kärjäoikeuden tavoin katsonut, että A:n oli täytynyt edellä mainituista seikoista päätellä, että poliisiautossa, jossa oli hälytysvalot kytkettyinä väistää häntä, eli autossa oli poliisimies sisällä. A:n oli täytynyt käsittää, että jos hänen kuljettamansa kuorma-auto törmää poliisiautoon niin seurauksena olisi todennäköisesti poliisimiehen kuolema.

Vaikka lähtökohtana voidaankin yleisesti pitää sitä, että poliisimies pyrkii väistämään niin tämä edellyttää olosuhteita, joiden vallitessa olisi mahdollista havaita pysäytettävän kuljettajan aikomus läpiajoon ja vielä onnistua väistämisessä. Olosuhteisiin liittyi B:n kertomat vaikeudet ehtiä tuolloin enää pois turvavöistä ja pois autosta mihinkään suojaan sekä myös vaikeus saada peruutusvaihte päälle ja väistää kuorma-auton mahdolliseen väistämismuotoon nähden oikeaan suuntaan ajorataa. Näissä olosuhteissa B:n selviytymistä ei voitu pitää todennäköisimpänä vaihtoehtona. Edellä mainituilla ja muuten kärjäoikeuden perusteluilla A oli yrittänyt tahallaan tappaa B:n. A:n teko oli myös ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä. Hovioikeus katsoi, että rangaistusta ei ollut syytä alentaa. Kärjäoikeuden tuomiolauselmia ei muutettu. Ratkaisu oli yksimielinen.

Eroavaisuudet näytön arvioinnissa

Sekä kärjäoikeus, että hovioikeus päätyivät samaan ratkaisuun yhtenevin perusteluin. A oli tahallaan yrittänyt tappaa B:n, koska olosuhteet huomioon ottaen A:n oli pidettävä törmäystä B:hen todennäköisenä vaihtoehtona ja B:n kuolemaa törmäyksen todennäköisenä seurauksena. A:n kertomus oli ristiriitainen kärjäoikeudessa ja muuttui vielä lisää hovioikeudessa. Hovioikeus piti muuttunutta kertomusta epäluotettavana. Teossa ylittyi siis todennäköisyystahallisuuden aste, jonka takia A tuomittiin murhan yrityksestä.

Eroavaisuuksia edellisiin tapauksiin, joissa syytettyä ei tuomittu murhan yrityksestä on useita. Tässä tapauksessa A kuljetti raskasta ajoneuvoa, joka osuessaan kovassa vauhdissa

henkilö – tai pakettiautoon aiheuttaa melko varmasti joko kuoleman tai vakavan vammautumisen. Kaikissa muissa edellisissä tapauksissa syytetty oli kuljettanut henkilöautoa. Toisin, kuin muissa tapauksissa A oli ollut auton sisällä turvavöissä, joten hän ei olisi ehtinyt enää poistua autosta turvalliseen paikkaan. Muissa tapauksissa poliisit ovat olleet joko ulkona ajoneuvosta tai moottoripyörän päällä, josta on myös helpompi siirtyä turvaan. Tekijän ohjaama kuorma-auto oli lisäksi tullut rampista, mikä heikensi tilanteessa olleiden poliisien aikaa tehdä havainnot. Edellisissä tapauksissa, jotka eivät menestyneet on tie ollut suora ja poliisi on näin ollen pystynyt tekemään havainnot jo pitkälti. Lisäksi tässä tapauksessa poliisilla oli myös vaikeuksia saada auton peruutusvaihte päälle, joten tapahtuman olosuhteet olivat kokonaisuutena sellaiset, että törmääminen ja poliisin kuoleminen tilanteessa oli tilanteessa todennäköisin vaihtoehto.

10.7 Turun HO 28.2.2017 / Länsi-Uudenmaan KO 23.9.2016

Syyttäjän rangaistusvaatimus Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta murhan yrityksestä. Toissijaisena syytteenä syyttäjä vaati rangaistusta törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Syyttäjä vaati myös rangaistusta muun muassa virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, rattijuopumuksesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. Ensisijaisen syytteen mukaan A oli kuljettaessaan moottoripyörää jättänyt noudattamatta poliisin pysähtymiskäskyä ja ajanut poliisia pakoon muun muassa vastaan tulevien kaistalla ja kevyen liikenteen väylällä. A oli myös ohittanut muita ajoneuvoja ohittamiseen kielletyssä paikassa ja ajanut huomauttavaa ylinopeutta. A oli yrittänyt tappaa poliisimies B:n ajamalla tätä päin huomattavaa ylinopeutta, kun B oli ollut tiellä näytämässä pysähtymismerkkiä A:lle. B ehti viime hetkellä siirtyä pois tieltä, minkä vuoksi rikos jäi vain yrityksen asteelle. B:llä oli ollut tilanteessa vain muutama sekunti aikaa reagoida A:n tekoon ja pienikin B:n virhearvio olisi johtanut siihen, ettei B olisi voinut selvittää tilanteesta. A:n oli täytynyt käsittää, että törmäämällä moottoripyörällä B:hen, niin seurauksena olisi ollut varsin todennäköisesti B:n kuolema. A jatkoi vielä tämänkin jälkeen pakoan, kunnes A lopulta menetti moottoripyöränsä hallinnan ja kaatui. Teon kohteena oli virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta ja tekoa on myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

A:n vastaus syytteisiin

A kiisti syyllistyneensä tilanteessa murhan yritykseen tai törkeän pahoinpitelyn yritykseen. A kertoi, ettei hänellä ollut tahallisuutta tekoihin. A myönsi syyllistyneensä muihin syytteisiin.

Henkilötodistelu

Vastaaja A kiisti syyllistyneensä murhan yritykseen tai törkeän pahoinpitelyn yritykseen. A kertoi, ettei hän ole yrittänyt tappaa tai vahingoittaa A:ta. A oli tiesulun ja B:n havaittuaan arvioinut, että hän kykenee väistämään B:tä tilanteessa. Hän olisi pysähtynyt tiesulkuun, jos näin ei olisi näin ajatellut. A myönsi ajaneensa tilanteessa noin 150 km/h. Asianomistaja B kertoi seuranneensa A:n pakenemista poliisiradion kautta noin puolen tunnin ajan. B ja hänen partionsa toinen jäsen C olivat pysäköineet poliisiauton kolmikaistaisen tien keskimmäiselle kaistalle ja pysäyttäneet vastakkaisesta suunnasta ajaneen henkilöauton toiselle kaistalle, siten että ainoastaan B:n ajosuuntaan oleva kaista oli enää kavennettuna käytössä. B kertoi asettuneensa kavennetun kaistan kohdalle aikomuksenaan pysäyttää A:n kuljettama moottoripyörä. B:llä oli tilanteessa punainen pysäytysvalo kädessään koholla. Vain hetkeä myöhemmin B havaitsi moottoripyörän ajavan häntä kohti kovalla nopeudella. Koska moottoripyörä ei hidastanut B:n arvion mukaan vauhtiaan yhtään, niin oli B viime hetkellä hypännyt pois moottoripyörän tieltä. B arvioi, että hänellä oli ollut vain joitakin sekunteja aikaa väistää moottoripyörää, joka oli ohittanut hänet metrin tai kahden päästä. Todistajina kuultu C ei nähnyt A:n kuljettamaa moottoripyörää tämän ohittaessa B:n, koska hän seisoi poliisiauton toisella puolella. Hän kuitenkin oli nähnyt ja kuullut moottoripyörän ja arvioi, että B:llä oli ollut sekunti tai kaksi aikaa väistää A:n kuljettamaa moottoripyörää. Todistajina kuultiin myös A:ta seuranneen partion jäseniä poliisimies D:tä ja E:tä. Molemmat kertoivat, että B oli viime hetkessä hypännyt pois alta A:n kuljettaessa moottoripyörän tiesulun läpi hidastamatta noin 150 km/h.

Muu todistelu

Videotallenne A:ta takaa ajaneessa poliisiautosta.

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus katsoi tallenteen, joka tuki asiassa kuultujen poliisitodistajien ja asianomistaja B:n kertomusten uskottavuutta. Tiesulun kohdalla näkyvän tieosuuden pituus oli arvioilta noin 100 – 200 metriä, joten sekä A, että B olivat voineet havaita toisensa esteettä. Kesäkuun alkuillan valaistusolosuhteet olivat hyvät. A kertoi havainneensa edessään tiesulun ja tiellä pysäytysvaloa näyttäneen poliisin. A:n oli täytynyt käsittää, että jos hän törmää kuljettamallaan moottoripyörällä B:hen, olisi seurauksena varsin todennäköisesti B:n kuolema tai vakava vammautuminen. Käräjäoikeuden ratkaistavaksi jäi se, miten todennäköisenä A oli voinut pitää törmäämistään B:hen. Tekijän käsitystä seurauksen todennäköisyydestä arvioidaan ottamalla huomioon tapahtuma-ajan olosuhteet sellaisina kuin tekijä on ne havainnut. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2010:19 todettiin, että käsillä olevan kaltaisessa tilanteessa voidaan pitää lähtökohtana sitä, että poliisimies pyrkii väistämään havaitessaan, ettei pysäytysmerkkiä tulla noudattamaan. A:n nopeus oli ollut tiesulkua lähestyessään ja sen läpi ajaessaan noin 150 km/h. Selvää tilanteessa oli se, että B:llä oli ollut vain joitakin sekunteja

aikaa tehdä arvio A:n liikkeistä. B oli kuitenkin jo ennen tiesulun asettamista, ja tielle menemistä tiennyt poliisiradioista kuulemansa perusteella, että A:n kuljettama moottoripyörä lähestyy suurella nopeudella, eikä tämä ollut noudattanut poliisipartion tälle antamaa pysähtymiskäskyä. B oli näin ollen voinut varautua tilanteeseen. Lisäksi valaistus ja tieosuuden pituus huomioiden B:llä oli esteetön näkymä A:han. Edellä mainituilla perusteluilla kärjäoikeus katsoi, että suuresta tilannenopeudesta ja B:n reagointiajan lyhydestä huolimatta A oli voinut olosuhteiden perusteella pitää todennäköisempänä sitä, että B ehtii väistää, kuin että A:n kuljettama moottoripyörä osuu häneen. Kärjäoikeus hylkäsi syytteet murhan yrityksestä ja törkeän pahoinpitelyn yrityksestä.

Asian käsittely Turun hovioikeudessa

Syyttäjä valitti kärjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen. Syyttäjä vaati valituksessaan, että A tuomitaan murhan yrityksestä tai törkeän pahoinpitelyn yrityksestä. Perusteinaan syyttäjä lausui, että A oli ajanut poliisiratsian läpi ainakin 150 km/h. A oli havainnut tiesulun ja tiellä pysäytysvalon kanssa olleen poliisin. A:n oli täytynyt pitää todennäköisenä, että hän törmää B:hen ja että tästä seuraa B:n kuolema tai vakava vammautuminen. A:n menettely osoitti piittaamattomuutta muiden ja etenkin B:n hengestä ja terveydestä. A vaati, että hänen saamansa rangaistusta alennettaisiin. Perusteluina A lausui, ettei hän ollut menettelyllään aiheuttanut vahinkoa tai varsinaista vaaraa muille kuin itselleen. Hänen saamansa rangaistus oli liian ankara ottaen huomioon hänen syykseen luetut rikokset.

Hovioikeuden tuomio

Hovioikeus vastaanotti saman henkilötodistelun, kuin kärjäoikeus ja hyväksyi kärjäoikeuden perustelut ja lopputuloksen.

Eroavaisuudet näytön arvioinnissa

Sekä kärjäoikeus, että hovioikeus päätyivät siihen, että A ei ole yrittänyt murhata tai törkeästä pahoinpidellä B:tä. Olosuhteet huomioiden A oli tilanteessa voinut pitää todennäköisempänä sitä, että poliisi hänet havaittuaan ehtii väistämään tämän kuljettamaa moottoripyörää ja myös väistää. A:lla ja B:llä oli näköyhteys toisiinsa 100 – 200 metriä ennen pysäytyspaikkaa ja valaistusolosuhteet olivat hyvät. A oli voinut olettaa B:n väistävän tätä ajoissa. Näin ollen mikään tahallisuuden aste ei täyttnyt tilanteessa.

10.8 Rovaniemen HO 27.3.2018 / Kemi-Tornion KO 26.1.2017**Syyttäjän rangaistusvaatimus Kemi-Tornion käräjäoikeudessa**

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta murhan yrityksestä. Syyttäjä vaati myös A:lle rangaistusta virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, rattijuopumuksesta, huumausaineen käyttörikkoksesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta. Syyteen mukaan A oli tahallaan yrittänyt tappaa poliisimies B:n kiilaamalla kuljettamallaan maastoajoneuvolla B:n kuljettaman poliisitunnuksin varustetun moottoripyörän. B oli kiilauksen seurauksena törmännyt sillankaiteeseen. Moottoripyörä kaatui tilanteessa ja B pauskautui maahan saaden hengenvaarallisia vammoja. B:n virkatehtävänä oli ollut antaa pysähtymismerkki ja siten pysäyttää A, joka ei ollut noudattanut aiemmin poliisin antamaa pysähtymismerkkiä. Syyttäjä vaati A:lle myös rangaistusta muun muassa virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

A:n vastaus syytteisiin

A kiisti syyllistyneensä murhan yritykseen, virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen. A kuitenkin myönsi syyllistyneensä perusmuotoiseen liikenneturvallisuuden vaarantamiseen ajamalla 60 km/h alueella enintään 79 km/h. A myönsi myös syyllistyneensä muihin rikoksiin mistä häntä syytettiin. A kertoi vastauksessaan, ettei ollut havainnut B:n moottoripyörää, mistä syystä kontakti oli tapahtunut. A:n mukaan kyse oli puhtaasta vahingosta, ei tahallisesta toiminnasta. A katsoi, että poliisi-autosta kuvattu video tukee tätä asiaa. A kertoi vastauksessaan, että ensimmäisen kontaktin jälkeen hän menetti mönkijän hallinnan ja sinkoutui kohti tien oikeaa reunaa ja hänen tekemänsä korjausliikkeen takia mönkijä sinkoutui asianomistaja B:n eteen, ei kylkeen. Pian tämän jälkeen molemmat ajoneuvot törmäsivät sillan kaiteeseen.

A:n mielentilatutkimus

A oli tuomittu vuonna 2010 taposta ja pahoinpitelystä yhteiseen 11 vuoden vankeusrangaistukseen. Syyttäjä vaati, että käräjäoikeuden tuomitessa A:n rikoksesta vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen, A vapautuisi vasta, kun hän on suorittanut tuomitun vankeusajan kokonaan. Edelliseen liittyen syyttäjä pyysi myös, että käräjäoikeus määrää A:n mielentilan tutkittavaksi ja pyysi samalla lausunnon siitä, onko A:ta pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Käräjäoikeus määräsi A:n mielentilatutkimukseen ja pyysi myös lausuntoa siitä, onko A:ta pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Käräjäoikeus päätti, että mielentilatutkimuksen jälkeen ratkaistaan se, oliko A syyllistynyt murhan yritykseen, virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen.

Henkilötodistelu

Käräjäoikeudessa kuultiin asianomistaja B:ta, vastaaja A:ta, kahta todistajaa, sekä kahta asiantuntijatodistajaa.

Muu todistelu

Valokuvia, videotallenteita ja lääkärinlausunto asianomistajan vammoista,

Käräjäoikeuden tuomio

Käräjäoikeus antoi tapauksessa välituomion, jonka perusteluissa oli selvitetty, että A oli tahallaan kiilannut ja törmännyt mönkijällä B:n kuljettamaan tunnukselliseen poliisimoottoripyörään ja sulkenut täysin moottoripyörän ajoreitin, jonka seurauksena moottoripyörä kaatui ja B törmäsi sillankaiteeseen. B paiskautui törmäyksen jälkeen maahan saaden hengenvaarallisia vammoja. B:n kuljettama moottoripyörä vaurioitui korvauskelvottomaksi. B:n virkatehtävänä oli ollut antaa A:lle pysähtymismerkki ja siten pysäyttää tämä. Tapahtumapaikalla on 60 km/h nopeusrajoitus ja A oli kuljettanut mönkijää törmäyshetkellä 85 km/h. A:n oli täytynyt pitää moottoripyöräpoliisin kuolemaa menettelynsä varsin todennäköisenä seurauksena. Näillä perusteilla käräjäoikeus katsoi, että A oli tahallaan yrittänyt tappa B:n tämän ollessa virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä virkatoimensa vuoksi.

Käräjäoikeus oli välituomiossa katsonut, että A oli tiennyt ensimmäisen törmäyksen jälkeen sen, että hänen vierellään oli poliisimoottoripyörä, jonka tarkoituksena oli antaa tälle pysähtymiskäskeä. A tästä tietoisena kiilasi ja törmäsi B:n kuljettamaan moottoripyörään. Käräjäoikeus katsoi A:n menettelyn täyttäneen murhan tunnusmerkistön 4-kohdan kvalifiointiperusteiden. Käräjäoikeus katsoi myös, että A:n menettely tilanteessa oli erityisen moitittava. B:n näkökulmasta tilanne oli ollut ennalta-arvaamaton ja yllättävä, eikä hänellä ollut aikaa varautua ja välttää hengenvaarallista tilannetta, koska A sulki täysin hänen ajoreitin. A:n motiivina oli ajaa poliiseja karkuun ja viestiä uhkaavalla ajotavallaan sitä, ettei häntä kannata yrittää pysäyttää. A ei ensimmäisen törmäyksen seurauksena muuttanut millään tavoin ajotapaansa. A ei myöskään törmäyksen seurauksena pysähtynyt, vaan poistui välittömästi paikalta. A:n motiivi ja menettely ilmentävät enemmän teon määrätietoisuutta ja harkintaa, kuin hetken mielijohteesta tehtyä tekoa. Käräjäoikeus piti näin ollen tekoa myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Näillä perusteilla käräjäoikeus katsoi A:n syyllistyneen murhan yritykseen, virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen.

Asian käsittely Rovaniemen hovioikeudessa

A valitti saamastaan tuomiosta hovioikeuteen. A vaati, että syyte murhan yrityksestä tulisi hylätä. A toissijaisesti katsoi syyllistyneensä törkeään pahoinpitelyyn ja viimesijaisesti tapon yritykseen. A lisäksi vaati, että hänen saamaansa rangaistusta joka tapauksessa alennettaisiin. A lausui, että hän oli menettelyllään syyllistynyt ainoastaan törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen ja virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen. A: mukaan hänen tekonsa ei ollut tahallinen, eikä hän ollut tarkoittanut tai voinut pitää tekojensa todennäköisenä seurauksena B:n kuolemaa. A lausui myös, ettei B ollut toiminut sisäministeriön kulkuneuvon pysäyttämistä antaman ohjeen mukaisesti, minkä vuoksi B:n menettely oli A:lle yllätyksellistä ja odottamatonta. Syyttäjä vaati, että A:n valitus hylätään, käräjäoikeus oli ratkaissut asian oikein. Jos hovioikeus katsoisi, ettei A olisi syyllistynyt murhan yritykseen niin syyttäjä vaati A:lle rangaistusta tapon yrityksestä tai törkeästä pahoinpitelystä ja viimesijaisesti tuottamuksellisesta teosta. Myös asianomistaja B vaati, että A:n valitus hylätään, ja että käräjäoikeuden ratkaisua ei ole syytä muuttaa A:n vaatimalla tavalla. A oli tietoisena vierelleen tulleesta poliisimoottoripyörästä tahallaan kiilannut ja törmännyt tähän, joten tilanne ei ollut A:n kannalta ennalta-arvaamatonta. B oli noudattanut sisäministeriön kulkuneuvon pysäyttämistä antamia ohjeita. B yhtyi toissijaisesti syyttäjän esittämiin vaihtoehtoihin syyt-teisiin. Hovioikeus toimitti asiassa pääkäsittelyn.

Hovioikeuden ratkaisu

Asianomistaja ja todistajat kertoivat hovioikeudessa asian ratkaisuun vaikuttavista sekoista olennaisesti samalla tavalla, kuin käräjäoikeudessa. A halusi tulla kuulluksi hovioikeudessa ja kertoi, että hän oli lähtenyt poliisiautoa karkuun, koska hänen kuljettamaansa mönkijää ei ollut rekisteröity eikä sillä olisi saanut ajaa maantiellä. A kertoi, että oli osoittanut mutkittelevalla ajollaan sitä, ettei häntä kannattanut yrittää pysäyttää. A kertoi, ettei hän ollut ehtinyt ajatella tai tehdä mitään ensimmäisen törmäyksen jälkeen ja menneensä toisen törmäyksen jälkeen paniikkiin. Mikäli hän olisi havainnut poliisimoottoripyörän hänen perässään, ei hän olisi yrittänyt edes päästä pakoon, koska hän tiesi, ettei se olisi ollut mahdollista. Hovioikeus arvioi näyttöä samoin, kuin käräjäoikeus. A oli yrittänyt tappaa B:n ja koska B oli virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä ja turvallisuutta, niin myös murhan kvalifiointi peruste täyttyy. Hovioikeus ei kuitenkaan pitänyt A:n menettelyä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Hovioikeus viittasi lain esitöihin, joiden mukaan kokonaistörkeysperustelujen painoarvo ei ole yhtäläinen. Esimerkiksi vakaata harkintaa on lain esitöissä pidetty keskeisimpänä ankaroitamisperusteena. Hovioikeus katsoi, että A:n menettelyn pitämistä kokonaisuutena arvostellen törkeänä puolsi se, että A oli 85 km/h tuntinopeudella tahallaan törmännyt ja kiilannut virkatehtävää suorittavan B:n. Törkeyttä vastaan on puhunut se, että A:n ensisijaisena tarkoituksena ei ole ollut B:n vahingoittaminen, vaan pakoon pääseminen poliiseilta. A oli tilanteessa havainnut poliisimoottoripyörän vasta ensimmäisen törmäyksen yhteydessä.

Aika ensimmäisen vahingoksi katsotun törmäyksen ja toisen tahalliseksi katsotun törmäymisen välillä oli ollut noin 2 sekuntia. Näin ollen A:n tekoa ei voida pitää erityisen suunnitelmallisena tai harkittuna, huolimatta siitä, että A oli vakaasti pyrkinyt pääsemään poliiseja karkuun. Vaikka B:n moottoripyörä oli ollut törmäysturvallisuudeltaan heikko, niin myös A:n mönkijä oli kevytrakenteinen. Hovioikeus katsoi näin ollen A:n syyllistyneen tapon yritykseen, eikä murhan yritykseen, kuten käräjäoikeus oli A:n tuominnut.

Eroavaisuudet näytän arvioinnissa

Sekä käräjäoikeus, että hovioikeus katsoivat, että A:n oli täytynyt pitää B:n kuolemaa törmäyksen todennäköisenä seurauksena, todennäköisyystahallisuuden aste täyttyi siis tilanteessa. Molemmat katsoivat myös, että myös yksi murhan kvalifiointiperuste on tilanteessa täyttynyt, koska teko on kohdistunut virkamieheen. Käräjäoikeus piti tekoa myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä, koska tekoa ei voinut pitää hetken mielijohteena, vaan tilanteessa oli enemminkin määrätietoisuutta ja harkintaa. Hovioikeus taas päätyi päinvastaiseen tulokseen. Hovioikeus katsoi, että A:n menettelyä ei voitu kokonaisuutena arvostellen pitää törkeänä, koska tekoa ei voitu pitää erityisen suunnitelmallisen tai harkittuna. Hovioikeus perusteli tätä ensimmäisen ja toisen törmäyksen välisestä lyhyestä ajasta. Kysymys oli siis siitä mitä A oli ehtinyt nopeassa tilanteessa mieltää tapahtuvan tai mitä tämän ainakin olisi pitänyt mieltää. Hovioikeus kumosikin käräjäoikeuden tuomion murhan yrityksestä ja tuomitsi B:n tapon yrityksestä.

11 ANALYYSI

Kuten oikeustapauksista on nähtävissä, niin murhan yritys ei koskaan ollut ainoana rikosnimikkeenä tapauksessa, vaan tarkastelussa olleista kahdeksassa oikeustapauksesta jokaisessa oli vähintään yksi nimike murhan yrityksen lisäksi ja seitsemässä tapauksessa nimikkeitä oli enemmän, kuin yksi. Kuten olettaa saattaa, niin jokaisessa tapauksessa oli murhan yrityksen lisäksi nimikkeenä myös törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen. Huomiota herättävää on mielestäni se, että seitsemässä tapauksessa syytteenä oli myös rattijuopumus, joista kahteen liittyi vielä huumausaineen käyttörikos. Lisäksi kaksi rattijuopumusta olivat törkeitä. Tämä saattaa osoittaa sitä, että murhan yrityksestä syytetyillä voi olla muutenkin elämänhallinnan suhteen ongelmia. Toisaalta taas tämä noudattaa yleistä linjaa henkirikosten suhteen suomalaisessa yhteiskunnassa. Helsingin yliopiston vuoden 2017 henkirikokatsauksessa todettiin, että vuosina 2010–2015 62 %:ssa aikuisten välisisissä henkirikoksissa kaikki osa-

puolet olivat rikoshetkellä humalassa ja 80 %:ssa rikoksia ainakin yksi osapuolista oli humalassa⁶². Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta oli vain kolmessa tapauksessa rikosnimikkeinä. Tämä saattaa selittää syytettyjen kovan halun ajaa poliisin ratsian läpi. Jokaisen tapauksen syytetty kertoikin, että hänen tarkoituksenaan oli ollut vain välttää kiinnijoutuminen, eikä tappa poliisia.

Syyttäjä oli lähtenyt ajamaan kuudessa tapauksessa murhan yrityksen lisäksi myös syytettyä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Toissijaisena syyteenä se oli yhdessä tapauksessa, kun taas törkeän pahoinpitelyn yritys oli toissijaisena syyteenä neljässä tapauksessa. Kolmessa tapauksessa syyttäjällä ei taas ollut lainkaan toissijaista syytettyä murhan yritykseen käräjäoikeudessa. Kuitenkin hovioikeuteen mentäessä syyttäjällä oli myös toissijainen syyte kahdessa näistä kolmesta tapauksesta. Huomioitavaa on se, että tapauksessa, jossa syyttäjällä ei ollut lainkaan toissijaista syytettyä niin tuomio murhan yrityksestä myös pysyi hovioikeudessa. Tämä kertoo mielestäni siitä, että syyttäjä on pitänyt näyttöä murhan yrityksestä vahvana. Kahdessa tapauksessa, joissa syyttäjä esitti vaihtoehdoisen syyteen hovioikeudessa, niin hovioikeus myös tuomitsi vastaajan tämän vaihtoehdoisen syyteen mukaan. Vaikuttaa siltä, että syyttäjä on arvioinut näyttöä uudestaan hovioikeuteen mentäessä ja päättänyt siihen, että murhan yritys saatetaan hylätä hovioikeudessa, jossa näyttöä saatettaisiin arvioida toisin.

Kahdeksassa tarkastelussa olleesta tapauksesta syytetty tuomittiin käräjäoikeudessa murhan yrityksestä seitsemän kertaa. Hovioikeuteen mentäessä tuomio murhan yrityksestä hylättiin viisi kertaa, joista yhdessä tapauksessa murhan yritys aleni tapon yritykseksi. Ainoassa tarkastelussa olleessa korkeimman oikeuden ratkaisussa käräjäoikeus tuomitsi syytetyn murhan yrityksestä, mutta sekä hovioikeus, että korkein oikeus katsoi, ettei teko täyttänyt murhan yrityksen tunnusmerkistöä.

12 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyötäni aloittaessa olin itse siinä käsityksessä, etteivät syytetyt ajoneuvoilla tehdyt murhan yritykset poliisia kohtaan ole juuri menestyneet oikeudessa. Oli kiinnostavaa havaita, että silti osa tässä opinnäytetyössä käsiteltävistä tapauksista on menestynyt. Kuitenkin syyteen menestyminen on edellyttänyt teolta mielestäni jopa poikkeuksellista törkeyttä. Ennen oikeustapausten lukemista olin itse pohtinut, että syytteiden kaatumisessa on oltava kyse juuri tahallisuuden puuttumisesta tai siitä miten vaikea sitä on näyttää toteen oikeudessa. Oikeustapauksissa jokaisessa tapauksessa, joka ei menestynyt olikin kyse juuri siitä, ettei

⁶² Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Henkirikoskatsaus 2017

oikeus katsonut tekijän tarkoittaneen tappaa poliisia tai pitänyt poliisin kuolemaa edes tekonsa todennäköisenä seurauksena. Opinnäytetyöni alussa olin asettanut kaksi tutkimuskysymystä, joihin vastaan nyt seuraavissa osiossa.

Mitkä seikat vaikuttavat asian ratkaisemiseen oikeudenkäynnissä?

Johtopäätöksenä tässä opinnäytetyössä käsiteltyjen oikeustapausten osalta voidaan todeta, että epäilty murhan yritykset ovat osittain menestyneet oikeudessa. Koska kaikki tapaukset ovat kuitenkin yksittäistapauksia niin ratkaisevia seikkoja asian ratkaisemisessa onkin ollut jokaisen yksittäisen tapauksen olosuhteiden punninta ja hankittu näyttö. Yllättävää on kuitenkin ollut se, että melkein kaikki syytteet murhan yrityksistä menestyivät käräjäoikeudessa. Ainoastaan yhden tapauksen kohdalla syyte murhan yrityksestä hylättiin. Hovioikeudessa taas syytteet kaatuivat useammin. Hovioikeus katsoi vain kolmessa tapauksessa kahdeksasta, että syyte murhan yrityksestä on toteennäytetty. Yhdessä tapauksessa hovioikeus katsoi teon täyttäneen tapon tunnusmerkistön. Kaikissa tapauksissa, joissa syyte ei menestynyt, tekijältä puuttui tahallisuus tappaa poliisi ja tekijän katsottiinkin tilanteessa vain yrittäneen välttää kiinnijääminen. Hovioikeudessa menestyneissä kolmessa tapauksessa kahdessa poliisi oli vielä joko sisällä omassa ajoneuvossaan tai sen päällä. Toisessa näistä tapauksista poliisi oli turvavöissä poliisiauton sisällä ja toisessa moottoripyörän päällä. Lisäksi tapauksessa, jossa tekijä tuomittiin tapon yritykseen, poliisi oli tilanteessa oman moottoripyöränsä päällä. Selitys miksi juuri nämä tapaukset ovat menestyneet löytyvät tapausten olosuhteista, joissa poliisin kuoleminen tilanteessa on ollut todennäköisempää, kuin tämän selviäminen. Näissä tapauksissa poliisi ei ole nopeasti vain pystynyt siirtymään jalkaisin sivuun kohti ajavan ajoneuvon tieltä, joten tekijä ei ole myöskään voinut mieltää poliisin väistämistä tilanteessa todennäköisimmäksi vaihtoehdoksi.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2010:19 antoi linjausta tekijän tahallisuuden arvioinnille. Päätöksessä on pohdittu tapahtuman olosuhteita, joiden perusteella tekijän tahallisuutta poliisiin tappamiseen on arvioitu. Korkein oikeus katsoi tässä päätöksessään, että kuljettaja oli havainnut poliisin ja poliisi oli myös havainnut tämän, joten todennäköisin vaihtoehto kuljettajan näkökulmasta oli ollut se, että poliisi myös väistää häntä. Tämä perustui sekä yleiseen itsesuojeluvaistoon, että poliisin koulutukseen. Korkeimman oikeuden päätöksen myötä on havaittavissa se, että varsinkin hovioikeudet ovat ottaneet myös enemmän kantaa tapahtuman olosuhteisiin ja siihen mitä havaintoja sekä tekijä, että poliisi on voinut tilanteessa tehdä.

Korkeimman oikeuden päätöksessä on kuitenkin erikoista se, miten paljon vastuuta poliisille eli tässä tapauksessa uhrille on kasattu. Korkeimman oikeuden päätöksestä tulee väkisinkin mieleen se, että poliisin voi koulutuksensa perusteella olettaa osaavan varoa ja osaavan myös aavistaa mihin suuntaan hän väistää, jotta ei jäisi reilua ylinopeutta häntä päin lähestyvän ajoneuvon alle. Toki korkeimman oikeuden päätöksessä on kuitenkin pääosassa se, minkä-

laisia havaintoja tekijä oli tehnyt tilanteessa, ja mitä tämä on mieltänyt poliisin todennäköisimmin tekevän tilanteessa. Hankalaa tapausten selvittämisestä tekeekin varsinkin se, että ellei tekijä suoranaisesti myönnä kuulustelussa ja oikeudessa tarkoitustaan tappaa poliisi teollaan, voi näytön saaminen syytteeseen olla myös hankalaa.

Mitä esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä tulisi huomioida tutkittaessa epäiltyä murhan yritystä ja syytettäessä epäiltyä tekijää?

Jokaiselta tapahtumapaikalta tulisi ottaa valokuvat samoissa olosuhteissa kuin silloin, kun teko tapahtui. Rekonstruktio video olisi myös tarpeellinen ja epäillyn rikoksen ollessa näin vakava se palvelisi sekä asianomistajan, että epäillyn oikeusturvaa. Tarkastelussa olleista oikeustapauksista vain kahdesta oli tehty rekonstruktio. Miltei kaikissa tapauksissa paikalta oli kuitenkin otettu valokuvia, joista oli selvinnyt tapahtumapaikan olosuhteita. Esitutkinnassa tulisi myös aina selvittää se, onko saatavilla videokuvaa tapahtuneesta esimerkiksi poliisiauton omasta kamerasta. Ainostaan kahdessa tarkastelussa olleesta tapauksesta löytyi myös videotallenne. Tulevaisuudessa jos haalarikamerat poliisin virka-asussa lisääntyvät, niin ongelma videotallenteen puuttumisesta voi ratketa kokonaan. Lisäksi poliisin käyttämien Drone-lennokkien yleistyessä, niitä voisi myös käyttää hyödyksi takaa-ajon ja pysäytystilanteen taltioimisessa.

Kuulusteluissa olisi tärkeä pyrkiä saamaan selko epäillyn aikomuksesta teko hetkenä ja siitä mitä tämä on itse ajatellut tilanteessa käyvän. Kuten oikeustapauksissa on havaittavissa, niin moni syyte murhan yrityksestä on kaatunut juuri siihen, että edes tahallisuuden alimman asteen, eli todennäköisyystahallisuuden ei voitu katsoa täyttyneen. Koska kaikki tapaukset ovat kuitenkin yksittäistapauksia, niin tuomioissa oli myös erilaisia seikkoja, jotka olivat ratkaisevia siinä, menestyivätkö tapaukset vai eivät. Yhteneväistä osassa tapauksissa oli kuitenkin se, tuliko tilanne täytenä yllätyksenä poliisille, joko tekijän käytöksen vuoksi tai lyhyen etäisyyden takia. Kahdessa menestyneessä tapauksessa poliisin ja tekijän välinen etäisyys näiden havaittaessa toisensa, oli noin 100 metriä, jota kovissa nopeuksissa voikin pitää lyhyenä. Lisäksi merkitystä osassa tapauksissa oli se, oliko poliisi näyttänyt pysähtymismerkkiä. Ilman annettua pysähtymismerkkiä myös tekijän on ollut hankala mieltää se, onko poliisi nähnyt tämän ja pyrkiikö poliisi myös väistämään tilanteessa.

Syyttäjän tulisi varautua aina myös vaihtoehtoisella syytteellä. Näin vakavan syytteen ollessa kyseessä on mielestäni erikoista, ettei vaihtoehtoista syytettä olisi. Toki tämä voi joissain tapauksissa johtua syyttäjän omasta varmuudesta näytön suhteen tai sitten halusta luoda varmuus siitä. Asianosaisilta ja todistajilta tulisi pyrkiä saamaan jo esitutkinnan aikana kuulusteluissamahdollisimman yksityiskohtainen kertomus tapahtuman olosuhteista ja siitä, miten lähellä alle jääminen oli todellisuudessa ollut ja siitä, miten yllättävä tapahtuma oli tai ei ollut kyseessä. Varsinkin asianomistajan kohdalla tämä korostuu.

13 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni luotettavuutta ja eettisyyttä. Vaikka oikeudenpöytäkirjat ovat julkisia ja näin ollen jokaisen saatavilla, niin olen poistanut tapauksista kaikki henkilöihin ja paikkoihin viittaavat nimet. Mielestäni ne eivät muutenkaan olleet itse tapauksen kannalta mitenkään oleellisia ja suurin osa syytetyistä on kärsinyt jo rangaistuksen teostaan/teoistaan. Ainoat paikkakunnat mitkä työssäni on näkyvillä ovat sen käräjäoikeuden tai hovioikeuden paikkakunta, jossa oikeustapaus on käsitelty. Tämä oli mielestäni välttämätöntä, jotta joku muukin voi halutessaan hakea samat pöytäkirjat tässä opinnäytetyössä olleista tapauksista.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa joudun toteamaan, että tutkimuksen luotettavuutta heikentää se, että opinnäytetyöni ulkopuolelle ovat jääneet tapaukset, jotka ovat olleet vireillä hovioikeudessa syyskuun 2019 jälkeen. Tämä johtuu siitä, että hankin lähdemateriaalin jo hyvissä ajoin. Myös se, että hain tapauksia vain hovioikeuden kirjaamoista heikentää työn luotettavuutta. On mahdollista, vaikkakin epätodennäköistä, että käräjäoikeudessa vireillä olleen murhan yrityksen tuomiosta ei olisi valitettu hovioikeuteen. On myös mahdollista, että hovioikeuksien kirjaamoissa on jäänyt joitain tapauksia huomaamatta. Pidän kuitenkin tätä verrattain pienenä mahdollisuutena, koska hovioikeuksien kirjaamot lähettivät myös paljon sellaisia oikeustapauksia, jossa tekoväline ei ollut ajoneuvo. Nämä jätin tämän opintotyön ulkopuolelle, koska ne eivät olleet aiheeni kannalta relevantteja. Vaikuttaakin, että kaikki hovioikeuksien kirjaamot ovat kyllä ainakin yrittäneet etsiä kaikkia mahdollisia poliisiin kohdistuneita murhan yrityksiä ja uskon myös, että ainakin suurin osa tapauksista myös löytyi.

14 LOPUKSI

Olin esittänyt kaksi tutkimuskysymystä opinnäytetyöni alussa, johon sain myös vastattua. Sain aikaiseksi ehjän kokonaisuuden, jonka tekemisen aikana opin myös itse paljon, tosin työhön tuli myös useita muutoksia urakan edetessä. Oikeustapausten vertailu osoittautui kuitenkin vaikeammaksi, kuin olin ennen opinnäytetyön aloittamista osannut odottaa. Vaikka tapauksista löytyikin yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, on muistettava, että jokainen oikeustapaus on kuitenkin oma yksittäistapauksensa. Tapausten perusteella ei voida sanoa yksittäisiä asioita, joiden perusteella syyte aina menestyisi tai ei menestyisi, vaan jokaisen yksittäisen tapauksen omat olosuhteet ja kokonaisuus ratkaisevat sen.

Ennen opinnäytetyötä olin vahvasti siinä luulossa, ettei yksikään syyte olisi menestynyt ainakaan käräjäoikeutta pidemmällä. Opinnäytetyötä tehdessä yllätyin kuitenkin siitä, kuinka moni käsittelemistäni oikeustapauksista oli kuitenkin menestynyt. Joudun myös myöntämään, että oma tietynlainen asenteellisuus tapauksia kohtaan oli vaikea karistaa ja käsitellä

niitä täysin objektiivisesti. Ymmärrän nyt paremmin sitä, minkä takia osassa tapauksista oikeus päättyi syyteen hylkäämiseen. Kysymys on aina kuitenkin loppupeleissä oikeudessa esitetystä näytöstä ja siitä mitä pystytään oikeudessa näyttämään toteen.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet ja tutkimukset

Frände, Matikkala, Tapani, Tolvanen, Viljanenm, Wahlberg, 2014: Keskeiset rikokset. Helsinki. Edita publishing Oy.

Jaakko Husa, Anu Mutanen, Teuvo Pohjolainen, 2008: Kirjoitetaan juridiikka, Helsinki, Talentum

Jokela Antti, 2018: Rikosprosessioikeus, Helsinki, Alma Talent

Johan Boucht ja Dan Frände, 2019, Suomen rikosoikeus, rikosoikeuden yleisten oppien perusteet, Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu

Jussi Tapani, Matti Tolvanen, 2014: Rikosoikeuden yleinen osa, vastuuoppi, Helsinki, Talentum media oy

Jussi Tapani, Matti Tolvanen, Tatu Hyttinen, 2019: Rikosoikeuden yleinen osa, vastuuoppi, Helsinki, Alma Talent

Jussi Tapani, 2010: Yrittänyttä ei laiteta? Rikoksen yrityksen rangaistavuus. Helsinki. Helsingin kamari Oy/Helsingin seudun kauppakamari ja Jussi Tapani

Ralf-Erik Sjöström, In memoriam 1917-2007 virantoimituksessa surmatut poliisit, Helsinki, Pohjolan poliisikirja Oy

Ranta-eskola Satu, 2019: Rikos ja rikosprosessi, Tyrvää, Warelia

Rikander, Henri, 2019: Custos publicus gladium frustra non fert: empiirinen tutkimus poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivallasta. Itä-Suomen yliopisto.

Virallislähteet

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997

Poliisilaki 872/2011

Rikoslaki 39/1889

Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015

Tieliikennelaki 729/2018

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 2010:19

Hovioikeudet

Vaasan HO 20.11.2008: R 08/836

Turun HO 31.8.2010: R 0911736

Helsingin HO 21.3.2014: R 13/2284

Vaasan HO 18.6.2014: R 13/1073

Turun HO 29.06.2015: R 14/1533

Turun HO 28.02.2017: R 16/1848

Rovaniemen HO 27.3.2018: R 17/524

Rovaniemen HO 23.04.2018: R 18/53

Käräjäoikeudet

Rovaniemen KO 7.6.2007: R 16/961

Mustasaaren KO 12.5.2008: R 08/125

Raaseporin KO 16.6.2009: R 09/460

Helsingin KO 28.6.2013: R 12/9707

Keski-Suomen KO 24.09.2013: R 13/1950

Pirkanmaan KO 24.06.2014: R 14/2602

Länsi-Uudenmaan KO 23.09.2016: R 16/1451

Oulun KO 16.11.2017: R 17/1996

Hallituksen esitykset

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

Internetlähteet

Artikkeli: Rikander Henri, Vähimmän haitan tie – rikoslain 16 luvun 1 §:n soveltaminen poliisin käytännössä, 2018. Lainattu 6.8.2020. <https://www.edilex.fi/artikkelit/19111>

Lehti Martti, Henkirikoskatsaus 2017, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Lainattu 9.5.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0639-1>

Maisteritutkinto: Anu Kaipainen, 2016, Murhan tunnusmerkistö Suomen rikosoikeudessa, Lapin yliopisto. Lainattu 8.4.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201605181145>

Uutinen: <https://www.satakunnankansa.fi/a/9d398978-2e96-4229-adc3-3ac1c26fb6d1>.
Lainattu 6.5.2020